Rasim Özdenören

çözülme



RASİM ÖZDENÖREN

Çok Sesli

Bir Ölüm

İZ YAYINCILIK

Çözülme
RASİM ÖZDENÖREN

Sertifika no: 14444
İZ YAYINCILIK: 72
Bütün eserleri dizisi: 08
Çatalçeşme Sokağı No: 27/2 Cağaloğlu 34110 İstanbul
telefon: (212) 5207210
faks: (212) 5115791
www.iz.com.tr
e-posta: bilgi@iz.com.tr
kapak: Medine Efe

RASİM ÖZDENÖREN; 1940'ta Maraş'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Maraş, Malatya, Tunceli gibi Güney ve Doğu şehirlerinde tamamladı. İ.Ü. Hukuk Fakültesi'ni ve İ.Ü. Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi. Devlet Planlama Teşkilâtı'nda uzman olarak çalıştı. Bir ara araştırma amacıyla ABD'nin çeşitli eyaletlerinde, 1970-1971'de iki yıl kadar kaldı. 1975 yılında Kültür Bakanlığı Bakanlık Müşavirliği görevine geldi. Aynı bakanlıkta bir yıl da müfettişlik yaptı.

1978'de istifa ederek ayrıldığı devlet memurluğuna bir süre sonra (1980) Devlet Planlama Teşkilâtı'nda çalışmak üzere tekrar döndü. Uzman, daire başkanlığı, genel sekreter yardımcılığı, genel sekreterlik, müşavirlik görevlerinde bulundu. 2005 yılında, devlet memurluğuna noktayı koyarak kendi deyimiyle özgürlüğünü ilân etti.

Türk öykücülüğünün ve deneme yazarlığının gelmiş geçmiş en usta kalemlerinden biri olarak temayüz etti.

Yazarın eserleri şunlardır: *Hastalar ve Işıklar* (hikâyeler, 1. bs. 1967; 5. bs. 2008), *Gül Yetiştiren Adam* (roman, 1. bs. 1979; 18. bs. 2010), *Çözülme* (hikâyeler, 1. bs. 1973; 5. bs. 2010), *Çok Sesli Bir Ölüm* (hikâyeler, 1. bs. 1974; 5. bs. 2010), *Çarpılmışlar* (hikâyeler, 1. bs. 1977; 4. bs. 2008), *Eşikte Duran İnsan* (denemeler, 1. bs. 2000; 4. bs. 2010), *Denize Açılan Kapı* (hikâyeler; Yazarlar Birliği'nin 1984 'hikâye' alanında 'yılın hikâyecisi' ödülü, 1. bs. 1983; 5. bs. 2008), *İki Dünya* (denemeler, Türkiye Millî Kültür Vakfı fikir dalında 1978 jüri özel ödülü, 1. bs. 1977; 3. bs. 2009), *Yaşadığımız Günler* (denemeler, 1. bs. 1985; 6. bs. 2008), *Ruhun Malzemeleri* (denemeler, 1. bs. 1986; 4. bs. 2009), *Yeniden İnanmak* (denemeler, 1. bs. 1987; 4. bs. 2009), *Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler* (denemeler, 1. bs. 1985; 18. bs. 2009), *Müslümanca Yaşamak* (denemeler, 1. bs. 1988; 11. bs. 2010), *Kafa Karıştıran Kelimeler* (denemeler, 1. bs. 1987; 9. bs. 2010), *Yumurtayı Hangi Ucundan Kırmalı* (denemeler, 1. bs. 1987; 5. bs. 2009), *Red Yazıları* (denemeler, 1. bs. 1988; 3. bs. 2009), *Yeni Dünya Düzeninin Sefaleti* (denemeler, 1. bs. 1996; 3. bs. 2008), *Ben ve Hayat ve Ölüm* (denemeler, 1. bs. 1997; 3. bs. 2009), *Acemi Yolcu* (denemeler, 1997, 3. bs. 2010), *İpin Ucu* (denemeler, 1997, 2. bs. 2009) *Çapraz İlişkiler (*denemeler, 1. bs. 1987; 4. bs. 2009), *Kent İlişkileri* (denemeler, 1998, 2. bs. 2009), *Yüzler* (denemeler, 1. bs. 1999; 2. bs. 2001), *Köpekçe Düşünceler* (denemeler, 1. bs. 1999; 3. bs. 2009), *Kuyu* (hikâye, 1.

bs. 1999; 5. bs. 2010), *Hışırtı* (hikâyeler, 1. bs. 2000; 3. bs. 2008), *Ansızın Yola Çıkmak* (hikâyeler, 2000; 4. bs. 2008), *Aşkın Diyalektiği* (denemeler, 1. bs. 2002, 5. bs. 2010) *Toz* (öyküler, 1.bs. 2002, 4.bs. 2009) *Yazı İmge ve Gerçeklik* (denemeler, 2002; 2.bs. 2006), *Düşünsel Duruş* (denemeler, 2004, 4.bs. 2010), *İmkânsız Öyküler* (öyküler, 1. ve 4. bs 2010), *Siyasal İstiareler* (denemeler, 2009; 2.bs. 2010.

Çok Sesli Bir Ölüm ve *Çözülme* adlı hikâyeleri ayrıca TV filmi yapılmış, bunlardan ilki, Uluslararası Prag TV Filmleri Yarışmasında jüri özel ödülünü almıştır.

Türk Dil Kurumu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, RTÜK'ün iştirakiyle düzenlenen Karaman Türk Dili Ödülü'nde "Türkçeyi güzel ve doğru kullanan edebiyatçı ödülü" Rasim Özdenören'e verilmiştir (2008). 2009 yılında TBMM Üstün Hizmet Ödülü'ne layık bulunmuştur.

Ölünün Odaları

İçinde tortulanarak biriken pazar kalabalığı biçiminde o karmaşık, dolaşık sıkıntının, yüzüne çizdiği sinirli gölgeleri bakışlarının bulanıklığında anlıyor; ne yapması gerektiğini, birbirinin içine girerek yürüyen, düşüncesini karıştıran kadınlı erkekli, kızlı oğlanlı insanlar, hızla geçen, sağa sola sert dönemeçler yapan dolmuşlar, taksiler, otobüsler, at arabaları yüzünden kestiremiyordu. Sinemaların önünde birikmiş kalabalık, çember çeviren, köpek kovalayan çocuklar, örtülü, örtüsüz kadınlar, kasketli, fötrlü, başı açık erkekler— hepsi de, bir o yana, bir bu yana yürüyen seyyar satıcıyla ölümüne pazarlık yapan müşteriler, başına onbeş yirmi kişilik bir öbek insan toplamış üç kâğıtçılar, her ne alırsan bir liracılar, çevresine müşteri toplamak için kaldırıma bir yılan bırakmış jilet satıcıları, arabasına koyduğu leke tozunu “reklâm fiyatına” satmak için numara yapan gözbağcılar, alık alık bunları seyreden askerler, amaçlı-amaçsız dolaşan serseriler, özel bir biçimde köşelerde durmuş bekleyen karaborsacılar, simit satan çocuklar, fırsat kollayan yankesiciler, piyasa yapan çiftler, çağrılı fahişeler, misafirliğe giden aileler, çocukların fikrini çelen balon satıcıları, dikkatli, hüzünlü, güleç, yaslı, sevinçli, mutlu, amaçsız, içe kapanık, dışa dönük, endişeli, arayan, kararsız, söz vermiş ve bütün bu çeşitliliğine rağmen bir örnek yüzler, bir de bulutlarda aport bekleyen yağmurun bu vıcık vıcık insan yığını üstüne çökerttiği kasvet aptallaştırmıştı onu. Uzaklarda kalmış bir anının donuk yüzü gibi bir şey başından tırnaklarına doğru içini tedirginleştirerek akıyordu. Babası ölmüştü. Terli ve uzak bir düşünce gibi ya da bir uykusuzluk hâli gibi duruyordu bu anısında ve hemen dalıp gidiyordu. İlkin anlayamamıştı doktorlar, röntgende bir şey çıkmamıştı. Bu korna sesleri, bağrışlar.. bir adım eksik ya fazla atsa bir otomobilin altına.. Daha dün.. Yorgun vücuduna emir veremiyor. Bıraksa kendini.. Babasının midesini görünce kan tutmasına benzeyen bir baş dönmesiyle.. ama hemen yakalamışlardı onu, düşse merdiven uzun ve beton mutlaka bir yeri kırılır ya da ölürdü. (Biraz gayretle karşıya geçebilirsin, haydi). Tutmasaydılar.. vay canına, gidebilirdi. Az önce içtiği çay midesini burmuştu. Bir şey yemelisin, diye telkin yaptı kendine. Karşı kaldırımda bir sandviççi vardı. (Biraz gayretle). Tuhaf şey. Bir başkasının iç organını görmek. Kimsesi yoktu. Sinemanın önündeki kalabalıktan geçti. Caddeye çıktı. Dikkati dışarda değildi. Gene de herhangi bir kazaya uğramadan karşı

kaldırıma çıktı. Şimdi başdönmesi. Midesi iyice bulanmıştı. Boş midesinde çay hastalıklı, bulantılı bir ağrı yapmıştı. Sandviççi kalabalıktı. Sıraya girdi, bir sandviç aldı ve hemen uzaklaştı oradan. Biriyle konuşmak istiyordu. Bir ihtiyaç halinde duyuyordu bunu. Düşündü, hiç kimse gelmedi aklına. Gene düşündü, dünden beri başsağlığına gelen kimselerle yaptığı üçbeş kelimelik beylik sözler dışında kimseyle konuşmamıştı. Evet, yapyalnızdı. Konuşacağı, dayanacağı, birlikte güleceği kimse yoktu, kalmamıştı. Öyle bir şeydi ki bu, insanı hem bedbaht yapabilir, hem mutlu kılabilirdi. İlk kez gülümsedi. Ama acaba sahiden böyle miydi? Neden hep kuşkulu? Hep kendi yüreğine dalmak. Kurtuluş bundadır, diyordu. O sırada ürperti verici bir olayla karşılaştı. Caddede birkaç kişi, bir adamın boynuna ip takmış sürüklüyorlardı. Niçin olduğunu düşünmeye vakit bulamadan elleriyle yüzünü kapadı ve kaçtı oradan. Nereye gideceğini bilmiyordu. Babasının iç organlarını görmüştü. Yürüdüğü kaldırımlarda bu ne pislik. Boynuna ip takılmış, sürüklenen adamın karanlık silueti, boş yaşamının insafsız ve yapışkan cezası gibi dikeliyordu gözlerinin önüne. Aman, bunlar da ölecek, bunlar da ölecek. Nereye kaçmalı? Nasıl saklanmalı? Alnına düşen bir yağmur damlasıyla kendine geldi. Atkısı boynundan düşecek kadar sarkmış, yürüyor, belki koşuyordu. Kalabalık caddede, parlak vitrinli mağazaların önünden, yöresine bakmadan geçiyordu. Aklı hiçbir yerde değildi. Kendini de düşünmüyordu. Evine giden otobüslerin geçtiği bir durağa kadar yürüdü. Orada, bilinçsiz, otobüse binen insanlara karışarak, herhangi bir otobüse bindi. Otobüs, demin geldiği yöne doğru gidiyordu. Gene düşünmeden ilk durakta indi. Kenara çekildi. O zaman omzuna çekingen bir el dokundu. Dönüp baktı. Üzeyirdi. Arkadaşı. Yüzünde, donmuş bir gülümsemeyle, gülmeye benzer bir şeyle kendisine bakıyordu. Duyulur duyulmaz bir mırıltıyla: “Başın sağolsun” dedi Üzeyir. Dünden beri, bu kaçıncı duyuşuydu bu sözleri? Birden saçma, anlamsız bir olayla karşılaşmış gibi, egemen olamadığı bir sinir çarpmasıyla gülmeye başladı. Ne demekti bu? Niçin herkes böyle söylüyordu? Kahkahasını tutamadı. Ayıp bir şey yaptığını biliyordu. Arkadaşı şaşırmıştı. “Yanlış mı duydum yoksa, diye ekledi Üzeyir, kötü bir şaka yapmış olacaklar bana.” İlk sinir gerginliği geçmişti, gülmesi azaldı ve durdu. “Doğru, dedi, Üzeyire, sağol.” Rasgele yürümeye başladılar. Neden sonra, “Sinirden” diye konuştu. Üzeyir, “Hepimizin başına gelecek” diye bir söz etti. Bir lokantanın önünden geçiyorlardı. O zaman, dünden beri doğru dürüst bir şey yemediğini hatırladı. Fakat daha teklif etmeye vakit bulamadan geçmişlerdi lokantayı.

Aslında Üzeyir, pek de yakın olmayan bir arkadaşıydı. Aylarca görmeseler birbirlerini aramazlardı. Arkadaş bile denemez belki buna, bir tanıdık, o kadar. Sıkıntılı bir sessizlikle yürüyorlardı. İkisi de ayrılmak için fırsat kolluyordu. “Babamın öldüğünün ikinci günü sinemaya gitmiştim ben” dedi Üzeyir. O anda da birden bu sözün yersiz ve saçma olduğunu kavradı ama, söylemişti bir kez. Gerisini getirmek için “Onaltı yaşlarında falandım” diye tamamladı. “O yaşlarda öyle olur” diye cevap verdi İdris. Böyle bir cevaba zorunluluk duymuştu nedense. Üzeyir saatine bakarak: “Aa, vaktim gelmiş benim, dedi, bir randevum vardı da..” “Seni tuttum..” dedi İdris. Elini uzattı, tokalaştılar, biri bir yana, öbürü öbür yana ayrıldılar. Ne tuhaf, ne tuhaf, diye söyleniyordu İdris. İşte şimdi gene yalnızdı. Ama kendine gelmişti artık. Daha açık düşünmeye, kendini toparlamaya başlamıştı. Eve dönmeye karar verdi. Ama daha önce karnını doyurmalıydı. Bir lokantaya girdi. Yemeğini yiyip çıktı. Dolmuş durağına geldi ve bindi.

Eve geldiğinde, kendini daha önce alıştırmış olduğu sessizliğin ve kimsesizliğin soğuk duvarlarıyla karşılaştı. Bunun böyle olacağını düşünmüş olduğu için kendini alışmış sanıyordu. Oysa hiç de öyle değildi. Yürürken ayakkabısının sesi taşların üstünde adetâ boş boş yankılandı. Evin her yanı babasından bir iz taşıyordu. Babası düzenli bir insandı. Ayakkabılarını her zaman kapının yanındaki şu köşecikte çıkarırdı. Ceketi, portmantonun baştan ikinci askısında dururdu. Annesi öldükten sonra evlenmemişti babası. Annesi öldüğünde daha beş-altı yaşlarında bir çocuktu. Babası da yaşlı sayılmazdı. Böyle birlikte yıllar geçmişti. Ama şimdi.. sanki bir an gibiydi bütün bu geçip giden yıllar. Hiç yokmuşlar, hiç olmamışlar gibiydi. Kavraması güç bir hüznü çökertiyordu bu, insanın yüreğine. Odasına girdi. Elbisesini değişmeden somyasına uzandı. Dinlenmek istiyordu. Öyle bir gereklilik gibi düşündü ki bunu, hemen sırtüstü uzandı. Perdesi yarıya kadar kapalıydı. Başı, yastıkta birkaç saniye kalınca, bütün bu olup bitenler bir sayıklama, bir düş gibi gelmeye başladı. Öyleyse bir an önce uyanmalıydı bu yanılmadan. Gözleri kapanıyordu. Oda da, tavuk karanlığı mı, ne derler, öylesi bir karanlığın içine gömülüyordu. Masasının üstünde, babasının küçük bir çerçeve içine yerleştirilmiş vesikalık bir resmi vardı. Yirmi yıl mı, otuz yıl mı oluyor, kim bilir, o kadar yıl önce, babasının dükkân açarken ruhsat almak için çektirmek zorunda kaldığı herhangi bir sokak fotoğrafçısına çektirilmiş, resimdi bu. Gözlerini iyice kapattı. Fakat az sonra kendiliğinden yeniden açıldı gözler. Ve gene o

resmi gördü. Ama artık resmin çizgileri görünmüyor, sadece çerçevesi belli oluyordu. Çizgiler, belleğinde kendiliğinden tamamlanıyordu. “Ateş denizinden geçer..” İşte yakalamıştı. Evet, buydu. Bu sefer, resimde değil, boşlukta görünen babasının yüz çizgileriyle birlikte birdenbire bu sözleri hatırladı. Alnı ter zerreleriyle kaplanmıştı. Bulunmasını istemediği korkunç ve tehlikeli bir eşyasının, istenmedik bir anda ve ortamda, ortaya çıkışı gibi bir şeydi bu. Hep bu sözleri hatırlamaktan korkuyordu. Ama yirmidört saattir, farkında olmadan zihnini uğraştıran bu sözlerin, açık bir şekilde dudaklarına kadar gelmesini önleyemezdi artık. “Bundan sonra, ateş denizinden geçer. Sonra da, nur denizine, sonra zulmet denizine, sonra su denizine, sonra da kar denizine, sonra soğuk denizine uğrar ve geçerler. Her denizin tûlü bin senelik yoldur”. Her denizin tûlü, soğuk denizden.. Birden yüzükoyun döndü, elleriyle yüzünü kapattı. Korkuyordu. O anda aynaya baksa kendini tanıyamazdı. Sapsarı olmuştu yüzü. Sonra zulmet denizine, tûlü bin senelik.. Rastlantıdan da öte, adeta bir kader kaçınılmazlığıyla birkaç gün önce okuduğu bir kitaptan, belleğinde arta kalan cümlelerdi bunlar. Bir süre, yatakta tortop olmuş, korkuyla kalakaldı. Ellerini bir türlü yüzünden ayıramıyordu. Başını çevirse, babasıyla karşılaşacakmış gibi geliyordu. Bunca yıldır birlikte yaşadığı.. babasından korkuyor muydu? Böyleyse, alçakça bir şey bu, diye düşündü. İnsanoğlunun yaradılışında var olan bir alçaklık belki.. Ama elinde değildi. Hayır, sandığı gibi bir duygu değildi bu. Korktuğu başka şeydi. İyice çözümleyemiyordu. Ama.. bin yıllık zulmet denizinde.. babasını böyle düşünmek istemiyordu. “Sonra kar denizinden..” Ah.. bir alçaklık, bir alçaklık. Neler kuruyorum? Fırladı yerinden ve babasını gördü karşısında. Masanın yanındaki tahta sandalyeye oturmuş, gülümseyerek kendisini seyrediyordu. Hayret ve korkuyla baktı. Babasıydı. Gülümsemesi gayet açık ve berraktı. Ama adetâ gizli, korkutucu, başdöndürücü bir anlam saklıyordu gülmesinde. Elini öne doğru uzattı. İdris, uzanan ele doğru yöneldi ve babasının elini tuttu. İkisi de ayaktaydılar. Babası, bildiği o eski sesiyle, “Düşündüklerini aklından çıkart” dedi. Sonra İdris’i elinden çekerek odadan çıkardı. Sofadan geçtiler. Babasının hastayken ve öldüğü zaman yattığı odaya girdiler. Babasının yatağı kapının sağ yanındaydı. Üstünden yorganı kaldırılmıştı. Onun yerine sadece beyaz bir pike serilmişti. Babasının cesedinin dün bu yatakta uzanmakta olduğunu düşündü. Babası, elini sertçe sıktı. “Düşündüğün şeyi aklından çıkart” dedi. Eli uyuşmuş gibiydi. Boynu, başının arkası bir takım sivri tellerle duvarlara bağlanıyordu. Babasının sesi, bütün vücudunu

iğneliyordu. Babası konuşuyordu. Bunu artık duymuyor, sadece biliyordu. Birden, pencerenin çıkıntısında sırayla dizili, içleri daha tüketilememiş ilaç şişeleri gördü. Şu küçük tüpteki hapları bulabilmek için kentin bütün eczanelerini dolaşmıştı. Gördüğü ve tanıdığı bütün eczacıların yüzü, şişelerin yanında belirdiler. Hepsi de elinde bir ilaç şişesi tutuyor, bunu göğsüne bastırıyor, kimseye vermek istemiyordu. Sonra ilaç şişeleriyle üstüne gelmeye başladılar. Ne yapmak istedikleri belliydi. Ellerindeki şişelerle kendisine vurmak istiyorlardı. Ah kaçamayacaktı. Başı tellerle duvara bağlanmıştı. Ancak, “Baba, baba” diye bağırabildi. O anda da babasının sesini tâ kulaklarının içinde duydu. Üst üste kahkahalar atıyordu babası. “Ben tûlü bin yıllık zulmet denizini geçip geldim buraya” diye ünlüyor, o zaman eczacılar korkup duruyorlardı. Babası, sol eliyle tuttuğu kendi elini hiç bırakmadan, öteki eliyle masanın üstünden kara, parlak bir nesneyi çekip kaldırdı. Bu, bir röntgen filmiydi. Babasının midesini gösteriyordu. Bu filmi hiçbir zaman görmek istememişti. Ama işte babası zorla gösteriyordu. O zaman yüreği burkuluyor, kanı çekiliyordu. Babasının elinden kurtulmak istedi. Fakat yapamadı. Bütün varlığı, babasıyla sarılmıştı. Yüreğinin kaslarına inme gelmişti. O anda silkinemezse ölecek gibiydi. Kendinden geçti. Bu kez sofadaydılar. Babası hâlâ bileğini tutuyor, ellerini ağrıyan midesinin üstüne bastırıyordu. Bu dayanılmaz acılara, aylarca katlanmıştı babası. Şimdi ona hizmet edecek bir karısı da yoktu. Çünkü İdris annesini hiç tanımamıştı. Nasıl bir yüzü vardı, bilmezdi. Babasının hastahaneden taburcu edildiği gün artık her şeyi biliyordu. Odanın bir köşesinde, gecelerin uykusuzluğu yüzünde donup kalmışken, o, bir sandalyeye oturmuş, babasını beklerdi. Yalvarırdı. Yalnızlığın ve acının insan yüzünde mağaralar oyduğunu o gecelerde bellemişti. Babası, midesinin ağrısıyla kıvranıp dururken ne yapacağını bilemezdi. Bir şey yapamazdı. Umutsuz hareketsizlikten daha kötü bir şey düşünülemez insan için, diyordu. İşte bütün o günlerin ve gecelerin toplam acısı bir âna sıkışmış, onu gitgide daralan bir çember içine almıştı. Babası, yatağında iki büklüm, elini karnına bastırmış kıvranırken ne yapacağını kestiremez, anlamsız ve yararsız olduğunu bile bile, ıslak avuçlarıyla babasının alnını ovardı.

Sofada duruyorlardı. O günlerde, akşam üzerleri gelip babasına duâlar okuyan, kısa kesilmiş sakallı, iri yarı adam da oradaydı. Bunun ne işi var burada, diye soruyor, anlayamıyordu. O adam şimdi elinde kocaman bir

insan midesi tutmuş, sallandırıyordu. Babasının midesiydi bu. Korkunç bir şeydi. “Yapma, yapma. Koy onu yerine” diye bağıracak oldu. Fakat babası ağzını kapamıştı. Bağıramıyordu. Adam, hiç aldırmadan gülümsüyor, elinde, o, kocamanlaşmış mideyi sallayıp duruyordu. Mide, gözlerine yaklaştıkça daha büyüyor, ondan başka bir şey göremiyordu. Günahlarının toplandığı bir torbaydı bu. Bunu birden anladı ve bir kez daha kendinden geçti. İçi, ulaşılmaz bir sızıyla eriyip gitti. Korkuyor, ama tek ayağının üstünde, artık korku vaktinin geçmiş olduğunu biliyordu. Artık nereye kaçabilirdi? Gayyanın derinliklerinde gibi, anlatılmaz bir karanlık ve karışıklık içinde yuvarlanıyordu. Bin yıllık zulmet denizinin ilk anları başlamıştı. Artık ne babası, ne o sakallı adam; elini uzatabilecek, kendi elini uzatabileceği hiç kimse, hiçbir şey kalmamıştı. Bütün vücudu, özellikle başı, bütün ağırlığıyla gayyanın diplerine doğru batıyor, dalıyordu. Korkunç mide, bir yerlerde hâlâ sallanıp duruyordu.

*

İlkin, iyice algılanamayan sesler işitildi. Donuk, soluk bir ışık tayfı göz kapaklarını deldi. Duyulur duyulmaz bir devinim oldu arzda. Yorgunluğun külçeleştirdiği vücut kımıldandı. Takırtıyla geçen bir arabanın sesi, pencere camlarını titretti, canlı varlığı yakalayan gergin bağlarını gevşetti, çözülmeye hazır duruma getirdi. Ama yeni bir devinim olmazsa, bu canlı varlık, ilk durumunu bozmadan belirsiz bir süre için öylece kalacaktır. Tanıdık bir ses, bir zil sesi, ayarlanmış kulak zarlarına doğru uzandı. İdris yatağından sıçradı ve pijamayla kapıya koştu. Gelen sütçüydü. İçeriye girdi, süt kabını getirdi. Adam, güğümden yarım litre sütü kaba boşalttı. Her gün uğradığı evlerden biriydi bu. “Beybaba nasıl?” diye sordu İdris’e. “Sen sağol” dedi İdris. Adam şaşalamış, dudağının kenarında daracık bir çizgiyle “Allah sabır versin” dedi. Gitti. İdris, süt kabını ocağa koydu. Gözleri çapaklıydı. Yüzünü yıkadı. Yatağı darmadağındı. Toplamalıyım, diye geçirdi içinden, ama bir şey yapmadı. Babasının odasına baktı. İlaç şişeleri ordaydı. Röntgen filmlerine özgü bir zarf masanın üstünde duruyordu. Mutfağa döndü. Kendisi için tek kişilik servis yaptı. Kaynamış sütü, ekmeksiz, ağır ağır içti. Bulaşık bardağı masanın üstüne bıraktı. Odasına yürüdü. Elbisesini giydi. Evden çıktı. Sokaklar tenhaydı. Gökyüzünün, yağmurdan sonraki durgun hâli sokakları ve evlerin pencerelerini kaplamıştı. Beşinci katta bir panjur şırak diye açıldı. Bir su birikintisinin

üstünden sıçradı ve ondan sonra daha hızlı yürümeye başladı. Tanıdığı sokakları birer birer geçti. Çarşıya gelmişti. Bir dükkânın önünde durdu. Cebinden bir anahtar çıkardı. Alışılmış bir hareketle, anahtarı kilide sokup

çevirdi.

Şimdi Çok Uzaklarda

Bir tuhaf beyin sarhoşluğuyla, beşiğin düzenli bir aralıkla sallanan kavisli ayağına dikmişti gözlerini Yakup. Göze batan bir derlitopluluk içindeydi oda. Çaput örtülerin, sergilerin renkleri soluk, ama tertemizdi hepsi. Üstüne günlerce, aylarca göz nuru dökülmüş kanaviçeler.. (Soğuk yüzlü bu güz akşamında da kapattığımda dükkânı yağmur çiseliyordu. Gösteriş için faytonla geldim eve. Arabacı, rahvan bıraktığı atlarıyla çevremi seyretmeme izin veriyor. Islak ağaçlar, ıslak toprak. Yol kenarlarına kavak yaprakları dökülmüş, çürümüştü. Tabiatın kıskanç kolları arasında bahçe çitlerinin kenarlarından geçiyoruz. Kapıyı, düşünmeden yumrukladım. “Kim o?” diye seslendi karım içerden. İşte şu.. beşiği sallayan. Kapıyı açtı. Kenara çekilip yol verdi. Toprak holü geçip odaya vardım. Tatlı denecek bir ılıklıkla.. Şu çok konuşan kayınbiraderim.. ona gösteriş için. Ellerini omzuma koyup selâm veriyor, “Ne haber?” diye yılışarak. İki gündür hep konuşuyor. Durmadan. Sözde kandıracak. Domuz. Beşiğe gittim. Tülü kaldırıp yüzüne baktım yavrunun. Yanaklarında nasıl bir mutluluk açıklığıyla uyuyordu. Daha sekiz aylık). Hafif hafif gıcırdıyordu beşik. Yemeklerini sessiz yemişlerdi nasılsa. Kayınbiraderi ağzını silerken, hafifçe itti yemek tepsisini Yakup. Kadın, gelip aldı tepsiyi, dışarı taşıdı. Az sonra dönüp beşiğin yanına oturdu gene. Göz ucuyla baktı kayınbiraderine Yakup. İki gündür konuklarıydı. (Şöyle düşünebilirim onun için: uçarı yaradılışlı, sebatsız biri. Hatta bir yerde, elinde olmadan, dalavereci. Tuhaf ışıltılar var gözlerinde— bana öyle geliyor.— İyi yürekliliğinden ötürü severim onu, ama güven besleyemem. Delikanlının, belki kendisi de bilmeden, havaya yaydığı bir koku bu. Bu kokuyu anlıyorum. Çeşitli olaylarla böyle bir izlenim uyandırdığını sezinliyor olabilir elbet. Çeşitli deneyleri olmuştur kuşkusuz bu konuda. Kendine güvendirmemek onun yaradılışında. Ben ne diyebilirim?) Buraya, eniştesini almaya gelmişti. Onu kandırmaya uğraşıyordu birlikte gitsinler diye. Gözünü kırpıştırarak baktı Yakup’a. “Yarın gidiyorum ben memlekete” dedi “yalnız, teklifimi bir kez daha söyleyeyim. Birlikte dönelim. İkimizi de geçindirir benim iş. Zahmeti yok üstelik. Yazın yorulacaksın biraz. Ama iyi ürün aldın mı bir kere, korkma. Bütün kış sırtüstü yatabilirsin istersen. Yalnız adamlarını iyi seçeceksin. O zaman sen çalışmasan da olur. Düşün bir kere..” “Olmaz” diye karşı koydu Yakup. “Burada bir çark kurulmuş ne zorluklarla.. biliyorsun. Serüven bu

senin dediğin benim için. Bense.. kurulu bir çark.. bozamam..” İki gündür durmadan söylenen, ısrarla üstünde durulan sözlerdi bunlar.. Kızmamaya çalışarak savuşturmak istiyordu. Üstelik karısı da mızmızlanmaya başlamıştı.— Bütün bütün yabancı buluyordu bu kenti kendine— belki haklıydı da.— Gerçi bir şey dememişti şimdiye değin bu konuda kocasına. Katlanılması gerekli bir durum diye kabul ediyordu içinde bulunduğu ortamı. Ama kardeşinin gelişiyle gizli niyetleri birdenbire çıkıvermişti ortaya. O da “gidelim buradan, gidelim” deyip duruyordu. Gerçi açık açık söylemiyordu bunu, ama kocası çok iyi bilirdi onu. (Bir dert ki.. ne belâ..) diye geçirdi içinden Yakup (sen dur dur.. sonunda..). Üzgün, ama kararlı bir sesle “Yapamam” diye mırıldandı Yakup “zorlamayın beni.” “Ben söyleyeyim de” dedi öteki “günah benden gitsin.” Canı sıkılmış susuyordu Yakup. Gerçekten tutarsız görüyordu bütün düzenini bozup buradan ayrılmayı. Hem sonra, ne de olsa bir sürü para isterdi bu. Nereden bulacaktı? Bir an önce başından savmalıydı bu delikanlıyı, gerekirse ilişkilerini bile kesmeliydiler. O âna kadar, beşiğinde susmuş uyuyan bebek, tam da zamanında, birden viyaklamaya başladı. Kadın oturduğu yerden toparlanıp beşiğe doğru seğirtti. Bebeği kapıp kucağına aldı, “pış.. pış..” diye bir ses çıkardı sussun diye, ama susmadı bebek. “Bak, dayı gelmiş, dayı gelmiş..” diye dayısının yüzüne doğru çevirdi çocuğu. Dayısı “Ah, benim yeğenime de bakın” diye bağırarak el çırptı, kollarını iki yana açarak çocuğa kucak açtı. Çocuksa daha çok ağlamaya başladı. Anası beşiğin yanına gitti, sırtını dönüp emzirmeye başladı çocuğu. Homurdanarak sarıldı anasına çocuk, bir süre sonra da sesini iyice kesti. “Yeğenimi doktor yapacağım” diye bir söz attı dayısı ortaya, daha çok da kardeşine yaranmak isteyerek. “Büyük adam olacak oğlum” dedi anası. Bir umut kaynağıymışçasına hazla bakıyordu çocuğun yüzüne. Yakup hiç sesini çıkarmıyordu. Çocuğun doğumundan bu yana, geçimlerinde daha bir rahatlık olmuş gibi düşünüyordu. “Gitmeyin” diye zorlanmışlardı. Yakup’sa çoktan kararını vermişti. Başkasının sırtından geçiniyormuş gibi görüyordu kendini. Karısı hamileydi daha o zaman. Anası (karısının anasına da ana diyordu) hiç olmazsa doğumdan sonra gidin, diye yalvarıyordu nerdeyse. Ama dinletemediler. Bir tanıdığının aracılığıyla büyük kente giden bir kamyonda, kendi eşyası için de bir yer ayırtabilmişti. Kamyonun hareket gününü bekliyorlardı. Sonunda o gün de geldi. Eşyaları çoktandır denk halindeydi. Ortalık yeni yeni aydınlanmaya başlamıştı. Kayınbabasına haber vermek için yola çıktı Yakup. Kayınbabası, kaynanası telaşla

ayaklandılar. Birlikte koşarak Yakup'un evine döndüler. Yakup'un karısı kapıda bekliyordu. Sinirli, ağlamaklı bir hâli vardı. Anasını görünce kendini tutamadı, arkasını dönüp içeri kaçtı. Az duraksadıktan sonra anası da gitti kızının peşinden. Yakup şaşırmıştı. O da peşlerinden gitsin mi, gitmesin mi diye tereddüt etti, sonra nedense vazgeçti. "Eşyaların hepsini koyduk kamyona" dedi, kayınbabasına. Babası, yüzü sararmış, susuyordu. Elleri arkasında, küçük, kısa adımlarla dolanıyordu daracık bir alan içinde. "Kavlimizde bu yoktu" diyordu, gücenik, biraz da öfkeli. "Bir şey unutmadınız ya" diye sordu aynı ses tonuyla. "Yok, hepsini denk ettik" dedi Yakup.— Az sonra iki kadın, gözlerini silmişler, çıktılar dışarı. Duvar dibinde çömelmiş bekleyen şoför, o sırada ayağa kalktı. "Haydin, daha bekliyor muyuz?" diye sordu. "Binelim" dedi Yakup. Kayınbabasının, kaynanasının elini öptü. Kızları da kucaklaşıp öpüştü. Anası, "Çocuktan haber yazın bize" dedi, gözleri sulu. Yakup başını salladı "olur" anlamında. Şoför mahalline bindiler. Kamyon hareket etti. Yol boyunca karısı susmuş, hiç konuşmuyordu. Saatlerce hiç konuşmadan— geçip gittiler yolları. Konuştuğu anda karısının ağlayacağını sezinliyordu Yakup. Uğultulu, can sıkıcı bir yolculuktu. Öğleyin bir mola yerine geldiler. Şoför "Çay içerseniz, gelin" dedi. Yakup karısına döndü, "Haydi inelim" dedi "çay içelim". Karısı şaşılacak bir uysallıkla indi kamyondan. Ağaçsız, kuru yamaçlara baka baka içtiler çaylarını. "Güzel olacak" diyordu Yakup "her şey güzel olacak. Bir manav dükkânı açacağım kentte. Kendi başımıza.. kimseye yük olmadan.. belki paramız bile olacak.. kendi paramız.. bayramda hediye göndeririz ananlara. Babana bir çift ayakkabı göndereceğim, gömlek bile alacağım. Sana da ne istersen alacağız. Kendi başımıza buyruk. Çok iyi yaşayacağız, anlıyor musun?" Karısı, oturdukları ağaç altından o kuru yamaçlara bakıyor, sessiz, dalgın, kocasını dinliyordu. "Bilemezsin" diyordu Yakup "her şeyimiz olacak. Belki bir ev bile.. ha, ne dersin?" Coşkuyla konuşmuştu. Önlerine çıkacak güçlükleri düşünemiyordu o zaman. Belki düşünmek istemiyordu. Özgür, kimsenin karışmadığı bir hayata doğru yol aldıklarına inanmak istiyordu. Belli bir işi olmayan, küçücük bir adamdı. Manav çıraklığı, hatta hamallık yapmıştı. İşsiz kaldığı günler, haftalar olmuştu. Yorucu günler geçirmişti. Ama aklına her zaman güvenmişti. Manav çıraklığından gezici yemiş, sebze satıcılığına geçmişti. Biraz para yapmıştı o zaman, kendisine. Sonra bir manava dörtte bir ortak olmuştu. Biraz parasıyla yorulma bilmez gücünü koydu ortaklığa. Ama, hep bir bağımsız iş yapmadaydı gözü. Zamanla ortaklık payını üçte bire çıkardı. Bir gün,

nasılsa, ortağının kızını gördü. Bir iş için dükkâna gelmişti o gün. Güzel, sevimli yüzlü, temiz giyinişli bir kızdı. Beğendi Yakup. Günlerce düşündükten sonra, kesin bir karara vardı. Bir dostunun yardımı ile kızı istetti. Ortağı hemen razı olmamıştı. Kırk beş yaşlarında iyi huylu biriydi. Damadında bazı şartlar arıyordu. Sözgelimi, aynı evde yaşamalarını, bir bakıma kendi buyruğunda olmasını istiyordu onun. Yakup'un düşüncelerine aykırıydı bu şart. Ama araya giren dostun uyarmalarıyla bir süre "denenebileceği" görüşüne vardı bu şartın. Askerliğini yapmamıştı henüz. Bu durumda hatta belirli bir "yararı" bile görünüyordu kendisi için bu şartın. Kabul etti. Kız, onyedi yaşlarında, çekingen denecek kadar utangaç bir yaradılıştaydı. Kendilerine göre bir çeyiz yapmışlardı ona. Babası, kent dışındaki bağlarından küçük bir bölümü bile bağışlamıştı ona. Onüç tane zeytin ağacının olduğu bir toprak parçasıydı bu. Yakup da masraf yapmıştı elbet. Hatta, bir ölçüde borçlanmıştı da. Alçak gönüllü bir düğünle evlilik törenleri kutlandı. Kız, anasının evinden ayrılmadığı halde, gene de ne kadar ağlamıştı. Bir çocukluktu bu kuşkusuz, diye düşünüyordu Yakup, ama istenen, onsuz edilemeyen bir çocukluktu. Yakup, içinde belli bir can sıkıntısı, durgunluk olduğu halde, sevinçli görünmeye çalışıyordu o gün. Hatırlayıp gülümsedi. Karısına dönerek "Amma da ağlamıştın" dedi. Karısı bir bağıntı kuramadı, ama konuşmamaya kararlıymış gibi, sormadı da. Hep kımıldamadan oturuyordu. İkinci çayları da gelmiş, ama karısı bardağa el bile sürmemişti. Ne varsa, hep o kıraç yamaçlara bakıp duruyordu. Sonra, kendine özgü, dayanılmaz özlemlerle geçen askerlik dönemi. Kısa, ne söyleneceği bilinemeyen, ikişer satırlık mektupçuklar. Evliliklerinin yedinci ya da sekizinci ayında askere almışlardı. Askere giderken karısı hamileydi. Askerdeyken doğum yapmıştı karısı. Ama doğumda ölmüştü çocuk. Bu haberi aldığı gün, bir köşede mahzun, içinde, ayaklanma diyeceği bir duyguyla, düşünüp kalmıştı. Sonra o da geçti. Askerliği bitti. Eski günleri yeniden başladı. Yakup, onur kırıcı diye düşündüğü bu durumdan kurtulmak istiyordu. Tek yolu bu kentten kaçmaktı. Durumunu bir çeşit kölelik gibi düşünüyordu. Geceleri, karısına daha mutlu bir hayatın hayallerini anlatıyordu. Gizli gizli bu düşünceyi işliyordu ona. Karısının evet ya da hayır dememesinden, bu düşünceyi benimsediğini çıkarıyordu. İlk iş olarak, kentten ayrılmadan önce, kayınbabasının evinden ayrılmanın uygun olacağına karar verdi. Kimseye haber vermeden, birkaç sokak ilerde bir ev tuttu. Bir akşam, birdenbire, eve getirdiği bir arabaya eşyalarını yükledi, oraya taşındı. Emrivakinin verdiği şaşkınlıkla kimse sesini çıkarmadı bu

olaya. Sonradan sonraya öfkelendiler hepsi. Ama o zaman da, bunu açığa vurmanın zamanı geçti, diye düşünüp gene sustular. Belli bir gerginlik yaratmıştı bu, aile içinde. Konuşmaları daha bir uzaktan, daha bir resmî hal almıştı. Yakup bu durumdan yararlanmasını bildi. Ayrılmak için gerekli hazırlıklarını yapmaya başladı. Gideceği kent hakkında bilgiler topluyordu. Birbirini tutmayan bilgilerdi bunlar genellikle. Önüne sürülen hiçbir güçlük yıldırmıyordu onu. Bir gece kesin kararını açıkladı karısına. Karısı, mahzun yüzünde beliren endişesini söyledi Yakup'a: "Gene öleceğinden korkuyorum bebeğin" dedi. "Hiçbir şey olmayacak" diye cevap verdi Yakup. "Hem hava değişimi daha iyi gelecek sana" diye inanç verdi karısına. "Oradan korkuyorum" diye konuştu karısı. "Kim ilgilenir bizimle, ne oluruz?" "Hepsini hazırladım ben" dedi Yakup "Orda bir kabzımala mektup götüreceğim. Bize yardım edecek." Kesin konuşuyordu. Ertesi gün dükkânda, oradan hiç ayrılmayacakmış gibi, bütün canlılığıyla çalıştı akşama dek. Akşamleyin, tek başına kayınbabasının evine gitti. Bu geliş kötü önsezilere yol açmıştı anasında. Daha mindere çökerken "Hayrola?" diye sordu Yakup'a. Kayınbabası kahvesini içiyordu. Hiçbir giriş yapmadan, sözü saklamadan, doğrudan konuya girmenin iyi olacağını sezinledi içgüdüsüyle. Oturur oturmaz da "Yakında gidiyoruz buradan" diye açıkladı. Anası "Ha.." diye bağırdı birden. Babası hiç şaşmamış, kahve fincanı iki parmağı arasında, uzun uzun durdu. Anasının hayret ünlemine cevap vermedi Yakup. Neden sonra babası, "Ortaklıktan da ayrılmak istiyorsan, şimdi yapamam bunu, biliyorsun" dedi, durgun, tok bir sesle. "Ben onu düşünmüyorum" dedi Yakup. "O kolay. Sizin rızanızı istiyorum ben." Duygulu bir sesle söylemişti bu son cümleyi, elde olmadan açığa vurulan bir yaltaklanma kokusu da gizliydi bu sözlerde. Bunu hemen sezinledi. Yeniden kararlı bir tavırla "Bunca zaman bana yaptığınız iyiliklerin bedeli olsun.. böyle ödeşmiş olalım" dedi. Anası "Ben razı değilim" diye bağırdı o anda. Yakup gene cevap vermedi anasına. Babasının konuşmasını bekliyordu. Babası, bu kez fincanı bırakmış, Yakup'un yüzüne bakarak "Olmaz bu.." dedi. Bir anda hangi anlama geldiği belli olmayan bir sözdü bu. Yakup acıyla baktı babasına. "Hakkını alacaksın. İyiliklere gelince.. yok böyle bir şey" dedi babası. Bir an durdu, "Karın ne diyor, peki?" diye sordu. "O razı" dedi Yakup, kısaca. Başka açıklama yapmadı. Umutsuz, kuşkulu bir anlatımla bakıyordu anası. "Çok mu yakında gideceksiniz?" diye sordu kadın. "Olabildiğince erken" dedi Yakup. "Doğumu da mı beklemeden?" diye sordu başkaldırarak. "Evet" dedi Yakup

“olabildiğince erken..” Evden çıktı. Nedense acele ederek yürüyüp kendi evine geldi. Karısı bekliyordu. “Ne diyorlar?” diye sordu. “Bildiğiniz gibi yapın diyorlar” dedi Yakup. Üzüntülü bir şaşkınlıkla karşıladı bunu karısı. Ertesi gün dükkânda iş arasında babası Yakup’a: “Bu yıl bağı tımar ettireceğim. Bizim oğlan uğraşacak. Yardımın olurdu” dedi.— Yakup cevap vermedi. Babası da bir daha üstelemedi. O hafta, büyük kente gidecek uygun bir kamyon aramakla geçirdi zamanının çoğunu. Fazla bir eşyası yoktu. Sonunda o da oldu. Yolda, hep, karısını her şeyin iyi olacağına kandırmaya çalışıyordu. Sonunda şoförün uyarmasıyla yeniden kamyona binmişlerdi. Kamyonun dayanılmaz tekdüze uğultusuyla devam ediyorlardı yollarına. Karısı hiç konuşmuyor, boyuna o kıraç yamaçlara bakıyor, belki kendisini bile dinlemeden, doğacak çocuğunu düşünüyordu. Yollar hiç bitmeyecek, kente hiç ulaşamayacaklarmış gibi geliyordu. Ama, bir yönden, ne çabuk geçmişti zaman. İlk günler geçirdikleri sıkıntılar, dükkân bulmak için döktüğü terler, zaman zaman uyanan pişmanlıklar, hepsi, hepsi ne çabuk geçmişti. Kente geldikleri gün bir hana inmişlerdi. Bir hafta kadar kalmışlardı orda. Karısı ağlıyordu o zamanlar. “Bu iyi olacak hayatı” istemiyordu. Yakup’sa koşturup duruyordu. Sonunda bu eve taşınmışlardı. Çocukları bu evde doğmuştu. Babalarından kısa, duyarlıksız bir mektup almışlardı, iki satırlık: “Mübarek olsun” diyordu. Ama işte şimdi iyiydiler, durumları düzelmişti. Karısı ilk günlerdeki sızlanmalarını kesmişti. Her şey yolundaydı.

Yakup gülümsedi.

Kayınbiraderi galiba hep konuşmuştu. Ona şimdi dikkat etmeye başladı.. Tarlalardan falan konuşuyordu. Sonunda kızdı Yakup. “Kes artık” dedi “gereksiz oluyor”. Delikanlı sustu. Yüzü tuhaf biçimde sararmıştı. On, onbeş saniye sonra, “Kendiliğimden söylemiyorum” diye cevap verdi “Babamın zoruyla.. o istiyor.” Ama bu sözlerine de öfkelendi, ısrarının gülünçlüğünü anlamıştı. Kızgın ve kırgın bir sesle “Ben yarın gideceğim” dedi “şimdi biraz dışarı çıkıyorum”. Kalktı, paltosunu giydi. Kapıdan çıkarken “Hâ.. az kalsın unutuyordum..” Cebinden bir cüzdan çıkarmıştı, birbirine bağlanmış bir deste kâğıt para aldı içinden. “Bunu da gönderdi babam.. ortaklık hakkınızmış.. gerek olur diyor.” Desteyi nedense Yakup’a vermedi de, beşiğin kenarına bıraktı. Atkısına sarınarak çıktı dışarı.

Yakup, alsın mı, almasın mı, diye düşünmeye kalmadan olmuştu bu iş. Bir an olduğu yerde kaldı Yakup. Gözleri, kısacık bir saniye içinde desteye gidip geldi. Sinirli bir heyecana kapıldı. Karısına baktı. Para bırakıldığını hiç görmemiş gibiydi. Uyuklar gibiydi. Pencereye yürüdü Yakup. Perdeyi çekip dışarı baktı. Zifiri karanlıktı. Kapının arkasından paltosunu aldı. Karısına baktı bir kez daha. Hayır, uyukluyordu. Gene de ona bakarak “Birazdan geleceğim ben” dedi “Sen kardeşinin yatağını hazırla.” Kapıyı açıp çıktı. Loş, toprak holü geçip sokağa vardı. Hava soğuk denecek kadar serindi. Yerler iyice çamurlaşmıştı. Çamurlara basmamaya dikkat ederek kararsız yürüyordu. Ne yapacağını, niçin çıktığını bilmiyordu. Özgürlük mü, ne derler, öyle bir düşünce yalpalayarak dolaşıyordu beyninde. Mahalleden çıkıncaya değin, hep bildiği sokaklardan yürüdü. Sonra caddeye çıktı. Yağmur çiselemiş kaldırımlar, yer yer, pırıltılı ışıklar yansıtıyordu. Caddenin parmaklıklarla çevrili yerine kadar geldi. Orda durup, bir süre, aşağıda birikmiş kirli yağmur sularını seyretti. Yeniden döndü. Duvarlara sürünürcesine kenardan yürüyerek yoluna devam etti. Caddeyi bir boydan öbür boya geçti. Yüzü üşümeye başlamıştı. Ne yapacağını bilmiyordu. Yol üstünde bir kahvehane gördü. Düşünmeden girdi içeri. Kimse yoktu. Bir köşede, beş-altı kişi toplanmış iskambil oynuyorlardı. Pencere kenarına oturdu. Gelen çayı, büyük yudumlarla, ağır ağır içti. Biraz ısınmıştı. Parayı bırakıp çıktı dışarı. “Bir sevinç bulmalıyım kendime, mutluyum ben” diye söyleniyordu. Karısını seviyordu. Doğan yavruyla bir bereket gelmişti evlerine, bunda kuşkusu yoktu. Tuhaf biçimde, cennetle ilgili kopuk düşünceler geçiyordu aklından. Acıyla mutluluk arasına yığılmış bir kaos içindeydi. O arada dolaşıyordu şimdi. Tatlı, hüzün verici bir şeydi bu. Acı çekmekten, yoksulluktan korkmuyordu. Yalnız tuhaf bir şey vardı burada anlayamadığı, kişinin özgürlüğü kendine özgü tek başına bir şey midir, yoksa ortaklaşa bir duygu mudur? Yani bunun başkalarıyla paylaşılması olabilir mi? O zaman özgürlüğün kendisi ortadan kalkmaz mı? Hayır, diye cevap veriyordu buna içinden, ortak bir duygu olmalı bu, diyordu, çünkü kaynağı tekdir özgürlüğün, O’ndandır.. Tersi durumda dayanılmaz bir yük olurdu özgürlük insanın sırtında. Öyleyse niçin kaçmıştı? Şimdi niçin geri dönemiyordu? Bu, apayrı bir sorun olmalı, genel anlamda özgürlükle ilgisi yok bunun, kişiliğe değgin bir şey bu, diye düşünmeye başladı. Yere baka baka, acele etmeden yürüyordu. Evlerinin bulunduğu sokağa gelmişti. Gürültü çıkarmadan kapıyı açtı. Oturma odasına yürüdü. Işığı yaktı. Paltosunu çıkardı. Yeniden ışığı söndürüp

pencerenin yanına oturdu. Karanlık dışarıya bakmaya başladı. Çocuğun beşiğini öbür odaya götürmüştü karısı. Pencerenin önünde dalgın dalgın bir süre oturdu, baktı. Bebeğin ağlamasıyla kendine geldi. Delikanlı dönmemişti daha. Kalktı, yatak odasının kapısını usulca açarak karısının yanına gitti. Karısı hafif bir mırıltıyla, ağlamaklı bir sesle ninni söyleyerek çocuğu emziriyordu. Nerdeyse, ayağının ucuna basa basa yürüyerek yatağa gitti, uzandı. Karısı geldiğini duymuş, ama ses çıkarmamış, dönüp bakmamıştı. Elleri başının altında uzandı öyle bir süre. Sonra kadın, çocuğu beşiğe bıraktı. Gene ses etmeden dışarı çıktı. Beş dakika sonra döndü. Usul usul yürüyerek geldi, yatağın kenarına oturdu. Sırtı Yakup'a dönük duruyordu. Yakup hiç kımıldamadan duruyor, düşünceli, dalgın, boşluğa bakıyordu. Mutluluk denen şey, şimdi yanı başındaydı. Dokunabilirdi ona. Ama ürkütmekten çekiniyordu. Sonsuz bir ân uzayıp gidiyordu sanki. Hiç bitmeyen, bitmesi istenmeyen.. kişi yalnızca o ânın içinde olduğunu bilmeli, ona dokunmamalı. Bir yitirirse, bir daha bulamayacaktır onu. İnsan ömrü içinde, kim bilir, belki bir kezdir o ân. Değerini bilmeli onun için. Yüreği köpürten bir şey.. bir yelle sönüp gidiverecek.. Odada o ânın sonsuzluğu içinde, küçük, tıkanık bir hıçkırık duyuldu. Yakup ürperdi birden. Durumunun, olması gerekli, sağlam dayanaklarından biri diye düşündü bu tıkanık sesi. Karısı sarsıla sarsıla ağlıyordu. Yakup, o anda içine yayılan sıcak, korkak bir ürperişle doğruldu yerinden. Karısı yüzükoyun dönmüş, hıçkırıkları arasında "Ben istemedim, ben istemedim.. iki ateş arasında bıraktın beni..." diyor, küçücük yumruklarıyla çarşafı sıkıyordu. Yakup iyiye, sükûnete işaret saydığı bu ağlamadan, tuhaf, hoş bir duyguya kapılıyor, ona ses çıkarmıyor, "İyi olacak yavrum.. her şey çok iyi olacak" diyor, parmaklarını, kadının sarsılan omuzlarına dokunduruyordu.

Aile

Ahşap bir ev. Dış duvarların üstüne çakılı tahtalar kararmıştır. Ham ve harçsız taşlardan örülü bahçe duvarı yarı yarıya göçmüş, bir taş yığını görünümünü— almıştır. Çatının oluklu kiremitleri yosun tutmuştur. Bahçeye ve alçak duvarlar üstünden alana bakan dar, dört köşe, çarpık bir penceresi vardır. Evin yakınlarındaki bir pınardan sürekli bir su sesi duyulmaktadır. Bahçede bir erik ağacı, her yıl yemişlerini vermektedir. Bahçenin toprağı temizdir. Bahçede, teneke saksılar içinde güller yetiştirilmektedir. Evin, içeriye doğru girinti yapmış, bir yanı odanın, bir yanı mutfağın olan iki duvarı arasında kalan köşesinden, hiç budanmamış, geniş, koyu yapraklı bir sarmaşık, duvarın tahtaları arasından alabildiğine yayılarak çatıya kadar uzanmaktadır. Aralarında kurumuş dallar ve çöpler görünmektedir. Duvarlar kamburlaşmıştır. Tahtaların çivileri, çakıldıkları yerden fırlamıştır, tahtalar da çürümüştür, çivileri yeniden çakmak imkânsızdır. Eve gelen yol, adi taşlardandır. Zaman zaman gelen seller, taşların çevresindeki toprağı kazıdığından, hepsi apak, açıkta kalmıştır. Bu yoldan aşağılara bakıldığında, yeşil bostanlar, bostanların kenarlarında siyah kulübeler, biraz daha uzakta da, oldukça büyük bir tepenin yamaçlarında, karayeşil renk servilerin olduğu kasabanın yüzlerce yıllık mezarlığı görülür. Güneş, bu tepenin ardından, ortalığı şaşkınlık verici renklere boyayarak doğar ve batar. Ama evin ön cephesine yeni bir yapı kurulmaya başlandığından, bu görünüm kısmen engellenmektedir. Şimdi, tepenin yarısından yukarısı görünmektedir. Ev sokağın köşesindedir. Buna benzeyen onbeş yirmi evle sokak tamamlanmaktadır. Ağaçlar bile eskidir. Yaprakları tozludur. Evlerin arka yanlarındaki bahçeler, ya kara çalılarla ya da artık sınır olduğu belirsizleşmiş üç beş taşla birbirinden ayrılmaktadır. Ya da böylelikle birbirinin içine girmektedir. Bu evlerde, çoğunlukla yaşlı, dul kadınlar yaşamaktadır. Yoksul insanlar soluk almaktadır. Yakınmasız, razı, mütevekkil. Birbirinin gereksinmelerine karşılık veren. Kışın, bacalar bol dumanlar salmaktadır. Sobalar genellikle tütmektedir. Odunlar bahara çıkmamaktadır. Marttan korkulmaktadır. Komşularda toplanılmaktadır. Vaka denilen şey, çok az olmaktadır. Komşunun evine uzak bir akrabanın konuk gelişi önemli sayılmaktadır. Gelen konuğun bir sepet yemiş hediye getirmesi daha da önemlidir. Konuşulacak şeyler bunlardır. Bir doğum,

evlenme, ölüm, yakın kasabalara yapılan ziyaretler.. Çamaşır günleri, pınarın suyunun kesilmesi.

Ev üç odalıdır. Odalardan ikisi sekinin üstündedir. Öbürü alt başta kalmaktadır. Sekiye yönelince, mutfak sağ yana düşmektedir. Döşemesi geniş malta taşlarındandır. Taşların arasından çimenler bitmiştir. Tavanın tahtaları kararmıştır. Kirişleri kurtlar yemiş, çürütmüştür. Tavan arasında, özellikle geceleri, fare ve gelincik koşuşmaları işitilir. Farelerin evi talan etmesini gelincikler önler. Gelinciklerin gündüzleri nerde yaşadıklarını kimse bilmez. Seki ile alttaki odayı bitiştiren hol, çimentoyla sıvanmıştır. Hol duvarındaki iki tağ, beyaz perdelerle örtülmüştür. Görünüş, genellikle, duru ve temizdir. Renkler mat seçilmiştir. İki küçük kanatlı dış kapının bir kanadı kol demiriyle sürgülenmiştir. Bu sürgü, yılda bir kez açılır, o da güzün eve odun getirildiğinde. Öteki zamanlar hep tek kapıdan işlenir. Odalarda, kapıların tam karşısına gelen duvar boyunca sabit tahta kerevetler yapılmıştır. Pencerenin perdelerine kuş nakışları işlenmiştir. Hol her zaman ıslak ve yarı karanlıktır. Holün sol aşağıya açılan bir bölümü mutfak olarak kullanılmaktadır. Mutfakta raflar, süslü, nakışlı tahtalardan yapılmıştır. Tahtalar ceviz rengindedir. Kalaylı bakır kaplar, ışıklar yansıtır. Alt köşede musluklu bir su tenekesi ve küpler sıralanmıştır. Evin suyu pınardan taşınır. Odalarda eski, ağır konsollar, çekmeceler, dolaplar vardır. Bunların içi çamaşırlarla, fincan, bardak, tabaklarla doludur. Yatak dolabında konuklar için özel olarak yataklar ayrılmıştır. Yastık başları ve köşe yastıkları özenli kanaviçelerle işlenmiştir. Sekinin alt yanındaki tek odada büyücek, aşı boyalı bir konsol bulunmaktadır. Konsolun üstünde, çevresi yaldız çerçeveli, üst kısmı çatı biçiminde ve bir aslan kabartmasıyla süslü bir ayna durmaktadır. Pencerelere soba borusu için tenekeden delikler yapılmıştır. Kırık camlar, gazete kâğıtlarıyla yapıştırılıp kapatılmıştır. Yataklar sabahleyin yüke kaldırılıp akşamleyin yeniden serilmektedir. Her şey duru, temiz, mat ve can sıkıcıdır. Aradan aylar, yıllar geçmiş, ama hiçbir eşyanın düzeni ve yeri değiştirilmemiştir. Aynaların, camların her gün tozu alınır, kaplar yeniden, yeniden kalaylatılır, boruların kurumları temizlenir, kış başlarında tavanın kâğıtları değiştirilir, ama bunlar, bir yabancının gözüne batacak değişiklikler değildir. Ahşap kaplamaların, kapı ve pencere mafsallarının da günden güne daha çok gıcırdamaya başladığı fark edilmez. Evi, bütün eşyası, çatısı ve duvarlarıyla yalayıp törpüleyen nice mevsimler geçmiştir. Her mevsim, evin üstüne ayrı bir iz ve işaret bırakarak geçmiştir.

Yazın sıcak güneş renkleri soldurmuştur, kışın kar ve yağmur tahtaları çürütmüştür. Şimdi mevsimlerden güzdür. Sobalar yeni kurulmuştur. Borular, durgun, kurşun rengi göğe dumanlar salmaktadır.

Bu evde sekiz kişi yaşamaktadır. Ailenin en yaşlı üyesi büyükanadır. Doksan yaşlarındadır. Duldur. Büyükananın bir oğlu, iki dul gelini vardır. Oğul altmış yaşlarında, evlidir. İki kızı vardır. Kızlardan biri otuzbeş yaşlarındadır, çocukluğunda geçirdiği bir hastalık sonucu dili konuşmaz, kulakları sağır olmuştur. Öbür kız evlidir, şimdi bir çocuğuyla konuk olarak babasının yanında kalmaktadır. Kocası aktardır. Alışveriş için şehre inmiştir. Dul gelinlerin biri altmış, öbürü ellibeş yaşlarındadır. Büyük gelin evde hâlâ Gelin diye çağrılır. Aile dışından da Gelin Bacı derler ona. Öbürünün adı Nuriye'dir, ona da kısaca Nur derler, aile dışındaki adı da Nur Gelin'dir. Ailenin oturduğu ev büyükbabanın mirasıdır. Büyükbaba, ikinci Haccında yakalandığı hastalıktan kurtulamamış, dönüşünden kısa bir süre sonra ölmüştür. Mezarı evden görünmektedir. Büyük gelinin hiç çocuğu olmamıştır. Nur Gelininse kasaba dışından evli iki kızı vardır. Büyükana, genç denecek yaşlardaki iki oğlunu birkaç yıl arayla birbiri peşinden yitirince belleğinde tuhaf bir unutkanlık hâli ortaya çıkmıştır. Bu hal, yıllar geçtikçe daha da çoğalmıştır. Şimdi belirli kimi olayları birbirine karıştırmakta, çoğu kez en yakınlarını bile tanıyamamaktadır. Ama gözleri hâlâ görmekte, hâlâ kitap okuyabilmektedir. Genç kızlığından beri okumaya bir tutkusu vardır. Ahmediyeyi, Muhammediyeyi kaç kezler okumuştur. Hâlâ da o kitapları baş ucundan ayırmamaktadır. Gelin Bacı, neşeli, konuşkan, çaçarondur. Aileye, Birinci Büyük Savaş yıllarında gelin gelmiştir. Bir "osmanlı zabitinin" üvey kızıdır. İlk tanıyıp konuştuğu kimselere bile birkaç sözden sonra hemen düğününü anlatmaktadır. Çocuğu olmayışının tesellisini, başkalarının çocuğunu sevmekte bulmaktadır. Nur Gelinse daha bir içine kapanıktır. Sessizdir. Saftır. Bir yönden içten pazarlıklıdır. Zaman zaman kızlarından birinin ya da ötekinin yanında birkaç ay kalıp geri dönmektedir. Son yıllarda ayaklarında meydana gelen romatizmadan yakınmaktadır. Aşırı işkillidir. Alıngandır. Eski bir "ser kâtip" kızı olmakla gizli bir övünç— duymaktadır. Oğul (adı Salih'tir), babasının bütün isteklerine, üstüne titremesine rağmen okumamıştır. Delikanlılığının uçarı dönemlerinde babasının servetine güvenmiştir. Şimdi saraçlık yapmaktadır. Babadan kalma topraklar üzerinde, küçük çapta tarımla da uğraşmaktadır. Toprakla ilgili bazı takıntılı işleri vardır.

Akşam oldu mu, ilkin vadiler kararır. Sonra karanlık, zehirlenmiş bir bedenden yukarı çıkar gibi, tepenin uçlarına doğru tırmanır. Ağaçların aralarından içi toz dolu ışınlar sızar. Kasabanın hastalıklı yüzü buruşur. Kasaba çarşısında, darabaların sesi bilinmez uzaklıklara doğru, sağır yankılarla dağılır. Göğün açık laciverdinde, kırlangıçlar bir ok gibi akar. Bulanık akşam renkleri dağlara doğru siner.

Akşam, bir rüzgâr gibi, evi deli deli doldurur.

Akşam namazı kılınmıştır. Yemek yenmiştir. Şimdi, ana ile sağır kızın yeni bir çalışma vaktidir. Sağır kız, dışardan getirtilen örtüler üstüne nakış işlemektedir. Ana, masuraların önünde, bir çarkın ucunda sonsuz seferler yapan masuralara iplik sarmaktadır. Büyükana, bir uyurgezerin yüz anlatımıyla tesbih çekmektedir. Gelin Bacı ile Nur Gelin, sessiz, ortada hareket yok dedirtecek bir tekdüzelikle dönen masuraları, süzülmüş gözlerle izlemektedirler. Nur Gelin, bulaşıkları yıkamış, akşamın bu tek işini de bitirmiştir. Salih Efendi, alnı kırış kırış, işle ilgili bir hesabını kurcalamaktadır.

Gecenin karanlığı, kasabanın üstüne bir zift gibi çökmüştür. Gök açıksa, bu ziftin saydamlığından, sayısız yıldızlar, kasabaya göz kırpmaktadır. Sokak aralarında köpekler havlamaktadır. Ellerinde denizci fenerleri, tek tük insanlar, gecenin içinde mağaralara benzeyen sokaklardan geçmektedir. Bir kapı gıcırtıyla açılıp kapanmakta, o fenerin ışığı o kapının önünde yitmektedir. Havuzlarından taşan pınarların suyu, küçücük dereciklerde hışırtıyla akmaktadır. Çarşı bomboştur. Köylülerin konakladığı kasabanın tek hanının büyük, demirli kapısı kapanmıştır. Kasabaya hiçbir yabancının beklenmediği saat gelmiştir. Kedilerle köpekler çarşı alanındaki çöp tenekelerini devirmektedir. Gözlerinden uyku taşan nöbetçi posta memuru, donuk ampul ışığında, maniplesinin yanında başını iki avucuna dayamış, kasabalıya ulaştırılacak bir haberi beklemektedir. Her gece bir memur, boşu boşuna bu haberi beklemektedir. Bütün kapılar birbirine örtüktür. Kimi pencerelerden, gaz lambalarının ışıkları sızmaktadır. Bu ışıklar, son soluğunu vermekte olan bir canlının, umutsuz güçsüzlüğü içindedir. Kasabada gece, bir çöl gecesi gibi hışırdamaktadır. Çöl yeli kumları süpürüyorsa, burada, yel, geceyi savurmaktadır. Her sokak, her ev, her bostan, mezar taşları, tozlu ağaçlar, bu geceden pay çıkarmaktadır. Esen yel, boyuna bir şeyleri alıp kaçırmaktadır. Duyulmaz hışırtılarla bir şeyler

çökmekte, eskimektedir. Gece, durmaz dinlenmez bir gecedir. Uyumayı, uyumamayı bilmemektedir. Tek başına gecedir. Kar getirir, ay doğurur, yıldız gördürür bir gecedir. Geç vakitte bir adam, kasabada, geceye açıldı mı, o adam çıldırmıştır. Gideceği yer yoktur. Geceye yalnızca pencereler ışık tutmaktadır. Kasabada bu hak, yalnız onlara vergidir. Kasabada gece uzun ve derin bir soluktur. Bir iççekmesidir. Zayıflıktan doğan bir baş dönmesi gibi bir şeydir.

Masuralar, yorgun bir vınlamayla dönmektedir. Ana, kocasının “artık yoruldunuz” demesini beklemektedir. Elektrik ışığının bile, nerdeyse sönecek olduğu, ampulün islenip kararmaya başladığı vakit gelmiştir. Büyükana, elinde tesbih, düş görmektedir. Başı yana düşmüştür. Oğullarının mutlaka cennete gireceklerini ve kendisine şefaat edeceklerini düşlemektedir. Önünde yeşil renkli ırmaklar akmaktadır. Hep birlikte, uçsuz bir mutluluk içinde yüzen bir doğanın ortasındadırlar. Oğulları, gözlerinde özlem yaşlarıyla kendisine koşmaktadır. Bütün doğa, tülsü bir örtü altında yumuşacıktır, sıcaktır, rahattır. Bütün zaman, kendisinin daha çok genç bir kadın olduğu, oğullarının odadan odaya yuval yuval koşuşup durduğu, o mutlu, haz verici dönemlerdeki gibidir. O dönem, hiç geçmiyecekmişcesine geri dönmüştür. Büyükana memnundur. Düşünde gülümsemektedir. “Oğullarım, hepimiz bir aradayız, bu, bize Tanrının bir lûtfudur. O’na şükredin, haliniz rıza üzere olsun” diye öğüt vermektedir. Büyük gelin, Birinci Büyük Savaş yıllarına dönmüştür. Babasını, daha üç dört yaşlarındayken yitirmiştir. Anası, ikinci kez, bir subayla evlenmiştir. Üvey babası ona öz kızı gibi davranmıştır. Öyle ki, çocuk, onu uzun yıllar, kendi babası sanmıştır. Nazlı yetiştirilmiştir. Üvey babasının emir erlerinden zengin sayılır bir delikanlı, kızı üvey babasından istemiştir. Bu, şimdi içinde yaşadığı evin büyük oğludur. Evleri erlerle subaylarla doludur. Evlerinde uzaktan, yakından tanıdık, hatta tanıdıklarının tanıdığı birçok kişi toplanmıştır. Orada yiyip içmekte, yatıp kalkmaktadırlar. Gelinin kocası, durumdan sıkılmakta, ama komutanından, oradan ayrılıp gitmek için izin istemeye çekinmektedir. Kocasının o zamanki o tuhaf, anlatılmaz sıkıntısı, durup durup terlemesi, gelini güldürmekte, ona, haince denemezse bile, gurur duyduğu bir zevk vermektedir. Sonra savaş bitmiş, gelip bu kasabaya yerleşmişlerdir. O sıralarda, anasının ölüm haberini almıştır. Az sonra, üvey babası için de böyle bir haber gönderilmiştir. Üst üste gelen bu haberler, onu sarsmıştır, ama yeni evine de onu daha bir bağlı kılmıştır. Zaman,

acıma bilmez çarklarını, her gün bir şeyleri silip götürerek durmadan döndürmüştür. Bir şeyler unutulmuştur, kaçıp gitmiştir, yok olmuştur. Yeni bir yaşamanın şartları, kendi varlığını kabul ettirmiştir. Gaddarlıkla merhametin ortaklığıdır bu. Ayrılmaz biçimde birbirinin içine girmişlerdir. Zaman, belki de böylece çekilir olmaktadır. Ama insan, gene de eskir. Eskimeyen zamandır. Bu sessiz, durgun ve yabanıl zamanın içinde, Gelinin kesin bir acısı vardır. Çocuğu olmamıştır.— Sonra, kocasının ölümüyle, bu acıya unmaz, çaresi bulunmaz bir acı daha eklenmiştir. Yaradılışındaki neşeli durumu, dayanıksız bir çam közü gibi, sönmeye yüz tutmuştur. Gizlice ölümü beklemektedir. Ama kendisinden en az otuz yıl ilerde giden büyükana, bir umuttur. Sabrın ve tevekkülün yemişli bahçeleri içini verimlendirmektedir. Şimdi olduğu gibi, zaman zaman, yüreğinde sebepsiz umutlar, mutluluklar titreşmektedir. Bunun geçici olduğunu bilmektedir. Gene de o anları beklemektedir. Evde, beklemek, usanılmaz, doyulmaz bir olaydır. Her şey hızla geçmektedir, yalnız beklemek, bir kuğu durgunluğunda, evin havasında herkes için esip durmaktadır. Masuraların dönüşü beklemenin somutlaşmasıdır. Gözler ona çevrilmektedir. Nur Gelin, içinde, yarım yüzyılı aşkın yaşama deneylerinin verdiği bir yıpranış ve ağırlıkla, sarılan iplikleri gözlemektedir. Kocasının ölümüyle kendini eve yabancı bulmaktadır. İlk dönemlerde, içinde boyuna babası evine dönmek isteklerini yaşatmıştır. Ama babasının ölmüş bulunması, bu duygularını açığa vurma fırsatını yok etmiştir. Durumunu başka türlüsü düşünülemez bir hal içinde kabul etmeye başlamıştır. Kocasının ölümünde kızlarının biri sekiz, öteki onbir yaşlarında birer çocuktur. Onların geleceği ve kimseye yük olmadan yetiştirilmesi en sarsıcı kaygılarındandır. Bu başkasına yük olmama duygusu, onun en belirgin özelliğidir. Bu yüzden, dışardan el işleri almış, günler ve geceler boyu onlar üstünde didinmiştir. Ancak kızlarını verdikten sonra bu işi bırakmıştır. Zaten gözleri de o ince nakışları artık seçemez olmuştur. Tek avuntusu, kızlarından aldığı iyilik haberleridir. Romatizması nüksetmedikçe, sağlık yönünden başkaca bir yakınması yoktur. Ancak içine yığılmış sebepsiz kederler, günden güne yoğunlaşmaktadır. Onu doğası belirsiz, acılı bir havada sürüklemektedir. Yaradılışındaki rahatsızlık, ona her gün yeni bir dert kaynağı buldurmaktadır. Onu ayakta tutan da bir bakıma bu kaygılarıdır. Onlar dinerse, hiç beklenmedik bir anda, kendisi de sızan bir su ipliği gibi eriyip gidecektir. Salih Efendi, sert bir uysallık içindeki yüz görünümüyle, bitmezliğin çeperlerine bulaşıp durmaktadır. Henüz elde edemediği

alacaklarını toplamak için bir yolculuğa yeni karar vermişçesine durgun, sessiz ve kırılmaz beklemektedir. Bir kefillik işi yüzünden başı derde girmiştir. Bu, ilk aldanışı değildir: sevecen bir ortamda yetişmişlerin sık sık başına gelen bir olaydır. Kendisini kasabada hatırı sayılır bir kişi bilmesine rağmen, sürekli bir hoşnutsuzluk içindedir. Bir sürü nedenin birleşip belirli bir tek nedeni de ortadan kaldırmasının verdiği anlaşılmaz, çekilmez sıkıntısı içinde, bir mırıltı belirsizliğinde dönenip durmaktadır. Üzerinde hiç düşünmediğini ya da yeterince düşünmediğini sandığı sağır kızı, ona çözülmez bir düğüm, altından kalkılmaz bir yumruktur. Bu sakat çocuk, kendisinin yaratılışıyla birlikte getirdiği bir suçun, çivisinden söküp atamadığı, içinin nedensiz sıkıntılarına eklene eklene uzayıp giden bir kader tablosudur. Bütün yaşamasını çevreleyen, keskin, belirsiz, yoğun, koyu bir renk yığınının toplandığı yaşamasının özü gibi duran bir tablodur. Kimi renkler henüz iyice yerini bulamamıştır. Sıkıntılı ve sinirli heyecanları belirip yitmektedir tabloda. Sıcak bir yaz Ramazanında, babası ve ağabeyiyle tozlu, güneşli bir yolda, ya çevre kasabalardan birine ya da kendi bağlarına gitmektedirler. Güneş, olanca sıcaklığını tepesine boşaltmış gibidir. Sıcak toprak üstünde kertenkeleler tiksindirici bir hızla koşmaktadırlar. Sular, boşanmış bir kan duruluğunda— gölcüklerinde pıhtılaşmaktadır. Yapraklar büzüşmüştür. Babası, dinlensinler diye onları bir dere kenarına götürmüştür. Az sonra yeniden yola düzüleceklerdir. Dili susuzluktan kurumuştur. Babasının hoşgörüsüne sığınarak orucunu bozacaktır. Çocukluğu işte bunun gibi bir şeydir. Gerisini bir türlü hatırlayamamaktadır. Oysa zaman belki bir ömür boyu süren bir tek andır. Yalnız ve tek başınadır. İnsansa, orada, acı duyan, kuşkulu, beceriksiz, gene de içinde yitmeyen bir güven taşıyan bir yaratıktır. O tek anın cılız zarları arasında dövüşünü sürdürmektedir. O ince, dayanıksız zar, babasını, ağabeylerini ve daha nice tanıdıklarını, yakınlarını öğütüp ufalamıştır. Şimdi sıra kendilerindedir. Bütün evrene boş verdiği anları, tehlikeli biçimde gitgide çoğalmaktadır. Bunu gözleriyle görmektedir. Zihin duyarlığı acayip biçimde keskinleşmektedir. Büyük ağabeyinin bir çeşit çılgınlık nöbeti diyeceği dönemlerini anladığından beri, bunu daha kesin biçimde algılamaktadır. Anası, oturduğu yerde adeta eriyip gitmektedir. Sağır kızı yüzünün o anlatılmaz derin yaşlılık çizgileriyle gözünün önünde kendisinin bir hortlağı gibidir. Ağabeylerinin dulları birer insan taklidinden başkası değildir. Acele etmek gerektiğini bile düşünecek vakit geçmiştir. Yüzünü umutsuz bir durgunluk kaplamaktadır. Bunu ayırt etmektedir. Bir

toprak işinde amcası oğlunun oyununa gelmiştir. Bir zamanlar içini kemiren bu olaya bile artık boş vermektedir. Birkaç kefillik işinde aynı oyuna gelmiştir. Beceriksizliği, yönetememesi yüzünden babasından kalan bütün mal varlığı çarçur olup gitmiştir. Öyle bir döneme girilmiştir ki, artık babasının zamanında olduğu gibi, ev işlerinde bazı küçük hesap oyunlarına girmek ayıpsınılmamaktadır. Böyle bir zorunluluğa girmek ona ağır gelmektedir. Geniş, sağlam aile, şimdi bölük pörçük olmuştur. Dağılıp gitmiştir. Şu yaşlanmış birkaç dul da gözlerini yumarsa geriye hiçbir şey kalmayacaktır. Bu, yorgun, yaman, umutsuz bir düşüncedir. Silkinebilecekler midir, oğulları olsa mıydı mıdır? Karısı, kolları ağırlaşmış, hâlâ masuraları çevirmektedir. Onbeş- onaltı yaşlarındayken aldığı bu kadın, şimdi elli yaşlarında, torun sahibidir. Kasaba eşrafından birinin kızıdır. Daha çocuk yaşında geldiği bu evi, kendinin, kendi bedeninin, etinin bir parçası saymaktadır. Evin şatafatlı dönemlerinden bugüne değin, olanca kahrını, sıkıntısını omuzlarında taşımıştır. Hiçbir şeyden yakınmamıştır. Doğal bir kabulleniş içindedir. Varlığını kocasına, evine, evin öteki üyelerine adamıştır. Bu konularda babasından aldığı öğütlere kıskanç bir bağlılık göstermektedir. Sağır kızı, kaderin kendisini bir deneyişidir. Acı da olsa katlanmak gerektir. Bu katlanışta, yüreğinin helezonlarında yuvarlanan ağır, testere dişli, insanın içine oturan bir acılık vardır. Bakıp bakıp ağlamaklar vardır. Ama yakınmasız dayanmak gerektir. O da böyle yapmaktadır. Yakınmak, ömrün bir parçasını boşuna harcamaktır. Bile bile bunu yapmaksa günahtır. Babasının kemiklerini incitmektir. Bu katlanış duygusu onun kişiliğine öylesine sinmiştir ki, ondan başka türlü bir davranış beklemek, eşyanın doğasına aykırı bir şey beklemekten daha akıl dışıdır. Öylesine gösterişsiz bir hizmet edişi vardır ki, varlığında kimse ondan olduğunu anlamamaktadır. Ama bir gün hasta düşse, evin derlitopluluğu hemen yitmektedir. Yemek vakitleri düzensizleşmektedir. Evde her şey çok hızlı bir değişmenin ve eskimenin içine düşmektedir. Bütün bu olup bitenlere, hatta olacak olanlara önceden hazırlığı vardır. Olan şeyler, onun için beklenmedik şeyler değildir. Olan şeyler, onun için olacak olanların en kötüsü de değildir.

Saat gelir, herkeste bir durgunluk başlar. Yorulmanın verdiği ağırlık davranışlara bulaşır. Masuraların vınlayan sesi, kulaklarda uzak, yankısız, alışılmış bir izlenimdir. Işık, gördürme gücünü yitirmiştir. Göz kapakları, gözleri isteksizce perdelemektedir. Eşya uzak, anlatılmaz, sözsüz bir

derinliğe doğru ölçülü bir dirençle kaymaktadır. Bilinç, kendi başına çalışan bir alışılmışlıktan ibaret kalmıştır. Büyükananın tesbih çeken parmakları, kımıldamaz olmuştur. Sarılan ipliklerin düzenliliğine artık bilinç katılmamaktadır. Yavaşlığın, durgunluğun sarsılmaz bağları, yüzlerle eşya arasında süngersi, çatlak bir gevşeklik dokumaktadır. Eşyanın pelteleşen, susan dokusunda, bilinç ve işitme ve görme, körlüğün uzak karanlıklarına yakalanmaktadır. Uyanıklık, beklemekten de beter bir zaman süresinin acımasız, karşı konulmaz basıncı altında düzleşmekte, varlıksız bir olgu niteliğinde, gözlerin ölgün ışıklarında donuklaşmaktadır. O anda Salih Efendinin artık beklenmesi bile kalmamış, kaynağı belirsizleşmiş sesi, iyice yerleşik durgunluğu toparlanmaya çağırır. İlkin beklenen, sonra beklenmesi bile unutulan uyarma işareti verilmiştir. Masuraların yavaş yavaş dinen vınlaması, kulaklarda bir çınlama halinde, bir zaman daha sürer. İlkin Salih Efendinin karısı kalkar. Uyuşmuş dizlerini ovarak, ağrıyan belini doğrultmaya çalışarak. Sağır kız, gözleriyle anasını izler. Elindeki işi, kendiliğinden, yanı başına bırakır. O anda, gözleri sulanıncaya değin bir kez esner. Boğazından, susuzluktan çatlamış toprak örneği, kuru, öksürük gibi bir ses çıkar. Anasının uyuşmuş ayakları büyükanaya doğru sendeler. Büyakananın gözkapakları bir mutluluk durgunluğuyla kapanmıştır. Dişsiz ağzı, bir ölü ağzı gibi çarpık, aralanmıştır. Gelin Bacı ile Nur Gelin, içlerinde kalkma hazırlığı, henüz yerlerinden kımıldamamışlardır. Ana, büyükanaya birkaç adım uzaklıkta “Ana” diye seslenir. Bu ses ikinci bağırmaya hazırlıktır. Büyükananın ilk çağırışla kımıldamayacağı bilinir. Ama ananın sesi, odaya yayılmış, yerleşmiştir. Ana, büyükanaya dokunacak değin yaklaşır, omuzlarına usulca dokunur ve hazırlıklı sesiyle ikinci kez “Ana” diye seslenir. Büyükananın gözleri aralanır, bir şaşkınlık anlatımıyla belli bir noktaya bakınır. Ana, ona “Haydi yatağına götüreyim seni” der. Büyükana ilgisizdir. Yeni açılan göze, ilk vuran ışığın gördürmez pırıltısında kimseyi amaçlamayan bir sesle “Aa, uyumuşum” der. “Düş görüyordum. Kimdi onlar, biliyor musun. İyilik istiyorlardı. Köstebek gibi bir adam da vardı. Tırnaklarıyla toprağı oyuyordu. Sonra düştü oraya. Biz de yanından geçtik. Başka bir şey de oldu.— Bir duman tütüyordu. Sevinçsiz adamlar da vardı. Unuttum.” Ana, büyükananın cam kırılması sesini dinler. “Hayırdır inşallah” der “Bize bir kısmet var. O adam da kendi kazdığı kuyuya düşüyor. Tüten duman da bizim ocağımız olmalı. Hadi götüreyim seni, uykun gelmiş, hadi anam.” Koltuklarından tutup kaldırır. Destekleyerek sekinin üstündeki odaya götürür. Gelin Bacı ile Nur Gelin de

kalkarlar. Onlar da sekinin üstündeki kendi odalarına giderler. Sağır kız, kırpıntıları bir kenara toplar, büyükanasının ardından gider. Kapının önünde Gelin Bacı ile Nur Gelin'e, gülümseyerek iyi geceler dileyen uğultulu sesini çıkarır.

Yatma vakti böyle başlar.

Evde, boyuna çıtırdayan ahşapların sesi duyulmaktadır.

O donuk ışıklar da söndürülür.

Karanlığın ölümcül okları birer köşeye ansızın saplanır. Mırıltılar, iççekmeler, homurtular, sessizliğin tutkallı yüzüne yapışan benekler halinde sürüp gider. Yapışkan, çapaklı karanlık, ayışığının kirli sarı renginde bir duvardan ötekine doğru debelenir. Bu karanlık havaya her biri bir son soluk güçsüzlüğünde soluklar bırakılmaktadır. Böyle ölümcül gecelerden sabahlara varılır. Güneş, daha kendisi görünmemişken, mezarlık tepesinin ardında al ışıklarını kasabaya salar. Derenin bir kenarı al bir suyla akmaktadır. Belirsiz bir yönden ilk horozun uzak mı, yakın mı kestirilmez sesi, bir renk anaforuyla duyulmaktadır. Uyku artık kendinden emin değildir. Böcek çıtırtıları duyulmaktadır. Komşunun bahçesinde kuyu çıkrığı, ağlamaklı, körümsü yankılarını ahşaplara çarpar. Tavan arasından, incecik toprakçıklar tavan kâğıdına dökülür. Uyanan bir fare, hızla koşar ve bilinmez bir delikte yiter. Bütün bunlar, kaçınılmaz sessizliğin tükenmeyen çınlamalarıdır. Sağır kız bunları duymaz. Gözlerinde gümüşsü bir sarsıntı oluncaya dek kulakları sessizlikten de uzak ve sessizliği de bilmez, donmuş bir rahatsızlıkla uykunun kenarlarında gezinir. Salih Efendi, gece yarısı uyanır. İlkin bir süre sessizliği dinler. Sonra yataktan kalkar. Herhangi bir şeyi devirmemeye dikkat ederek dışarı çıkar. İçgüdü haline gelmiş bir alışkanlıkla dış kapının sürgüsünü ve mutfağın bahçeye açılan kapısının kilidini yoklar. Döner, tenekenin musluğunu hafifçe çevirir, entarisinin kollarını çemrer, abdest alır. O sıra Gelin Bacı uyanır. Dikkatle şırıltıyı dinler. Yüzü gergin ve korkmayı bekleyerek:

— Nur, diye seslenir.

Sesi, bir toprak çıtırtısı halinde, dalgacıklar, helezonlar yapar yuvarlanır. Nur Gelin, bekleyerek ve hiç uyumamışça bir sesle:

— Ne var bacı? Diye sorar. Ses sabırlı ve yumuşaktır.

— Dışarda gürültü duydum. Hırsız mı ki?

Nur Gelin:

— Ağabey abdest alıyor, der.

Bir süre birlikte dinlerler. Bu kez güvenli, dar bir zamana sığınmışlardır. Gelin Bacı:

— Nur, diye seslenir.

— Ne var bacım?

— Sen hiç düş görüyor musun?

Nur gelin düşünür, susar, sonra:

— Bilmiyorum, der, görsem bile hatırlamıyorum.

Gelin Bacı:

— Anam görüyor, diye konuşur. Sesinde keder otları büyümüştür.

Nur Gelin:

— Çok yaşlılarla çok gençler düş görüyor, der, belki de bir umudu olanlar.

Birlikte iç çekerler ve yeniden uykunun karanlık kemendine nasıl yakalandıklarını ayırt edemeden hırıltılı, düzenli ve küçük darbeler halindeki soluklarını, uzun tempolarla, düşman ya da dost olduğunu hiç düşünmedikleri havaya indirmeye başlarlar.

Salih Efendi odaya döner. Artık kimseyi uyandırmayacağını bildiği ışığı yakmak için, elini düğmeye uzatır. Sonra konsolun üstünde, bez bir mahfaza içinde asılı duran kitabı alır. Yere diz çöker ve ahenkli bir mırıltıyla okumaya başlar.

Gece şimdi korku vermeyen bir düzlükte yayılmakta, yürek, beklenen bir sona doğru çarpmakta, sabahın bir bozkırı andıran ışıkları mırıltıları, iç konuşmalarını aydınlatmakta, titreşimli bir öksürük uyuyan çocuğu bir yanından öbür yanına döndürmekte, terkedilmiş bir karınca başını topraktan uzatmakta, toprak o küçücük devinimin etkisiyle kımıldamakta, doğuda bir yıldız sabahın göğsüne bir nişan olarak takılmakta, mezarlık tepesinin

ardından başını uzatmaya başlayan bu görkemli sabah alacasına karşı, bir pencere kenarına oturmuş iki dost, hızla dağılmaya, çözülmeye başlayan bir şeylerden konuşmakta, uzak bir şeyler gerçekleşmekte, gecenin çukurlarında büyümüş bir kuş bir çatının üstünden süzülmekte, bir bakış incelmekte, çözülen, dağılan, gevşeyen bir şeyin hangi sözle ayakta tutulacağı bilinmemekte, bir toprak kurdu bir evin temelini kemirmekte, ahşap bir ev bir zaman parçasında eriye eriye yitmekte, teslim olmaktadır.

Tahtalarının daha çok kararması için fırsat kalmamıştır.

Çözülme

I.

Şimdi sâkinim, öyle olmam gerek, biraz daha durulmalıyım, çünkü ben bir şey yapmadım, buna iyice inanmalıyım, iyice inanmalıyım, bıçak en son benim elimde değildi, arabacı vurulduğunda da kimse beni orada görmedi, daha sâkin, daha sâkin, daha sâkin.. ilkin kendimi inandırmalıyım.

Güneş pencerenin kirli, tozlu camlarından, sabahın ilk ışıklarını yayıyordu boş odaya. Daha yarım mızrak boyu bile yükselmemişti. Odada mat, can sıkıcı, kuru bir aydınlık peydahlanmıştı. Genç adam, Kerim, yorganını sırtına vurmuş, yerden yapma yatağının içinde bağdaş kurmuş, avuçları çenesine, dirsekleri dizlerine dayalı, taş bir heykel sessizliğinde düşünüyordu. Daha gün doğmadan yatağından doğrulmuş, biçimini hiç bozmadan hep o durumda kalmıştı. Arada bir anası odaya girip çıkıyor, odanın kapıya yakın köşesindeki gazocağına bir iki pompa vuruyor, üstündeki tarhana çorbasını pişirmeye uğraşıyordu. Otuzbeş yaşlarındaki meczup kızkardeşi, pencerenin karşısındaki duvarın dibine oturmuş, boş, anlamsız gözlerle olup bitenleri ve olmayanları izliyordu, gözünü boyuna bir o yana, bir bu yana oynatarak. Durgun, küskün bir hava esiyordu odada. Yarım, belki bir saattir uyanık oldukları halde, kimse bir ötekine bir tek laf etmemişti. Uğursuz bir şey bekleniyor gibiydi. Sükûn, sanki, içlerinde bir dinamit örüyordu. Meczup kız Keriman, şimdi, duvarın oyuğundan çıkardığı üstü bezlerle sarılı bir çöpü tahtaların üzerinde gezindiriyor, ağzı bilinçsizce açık, “ağğğ, uğğğ” diye sesler boşaltıyordu Kerim’in sessizlik halkasına ve gaz ocağının harlı tısıltısına. *Daha sâkin, daha sâkin... anam bana inanmıyor, ilkin kendimi inandırmalıyım. Acaba polis eve uğradı mı? Soramazsın ki. Vay domuz başım.* Anası içeri girdi yeniden. *Vay belâlı başım.* Düşüncesi kesildi. O anda da, hiç beklemediği soruyu sordu anasına:

— Kahve var mı evde?

Anası, tencerenin kapağını kaldırırken:

— Zıkkım iç, diye mırıldandı, var bir pişirimlik.

Anasının karşılığına şaşırmadı. Bir haberleşme kurabildiğine, bilmeden sevindi bile.

Ayakyolundan döndüğünde, anası, kahvesini yatağının baş ucuna koymuştu. Bu sefer, yorganını sırtlamadan, doncak, bağdaş kurdu yatağına. Fincanı avucuyla kavrayarak ağır, dalgın höpürdetti kahvesini. *Ne diyordum? Ha.. polis. Bıçağın bana ait olduğunu kimse bilmiyor.. Yani şimdilik.. Anam şüpheleniyor, gözünden bir şey kaçmıyor, ama beni ele vermez. Zaten ben ne yaptım? Ben mi yaptım?* Bacısı, biçimsiz açılmış ağzıyla gülümsüyordu. Elindeki çöpü, tahtaya sertçe vurmaya başladı. Kerim, isteksiz, bakışlarını o yana çevirdi. Bacısının, çirkin denebilecek gülümsemesini görünce, dalgın düşüncelerinden kurtulur gibi oldu. Kendini, yerini belirledi adeta. Birden, açık, parlak bir gözle baktı bacısına:

— Eyi misin? diye seslendi.

Gıdıklanmış gibi güldü Keriman. Omuzlarını oynattı. Kardeşinden bir iltifat aldığını anlamıştı. Keyfinden, bebek ağlaması gibi sesler çıkardı ağız boşluğundan.

— Baba nasıl? diye sordu Kerim.

Keriman kıkırdadı. Elindeki çöpü kardeşinin üstüne fırlattı. Bu sıra, anası gazocağını pompalarken başını omzundan çevirdi, Kerim’e baktı. Yüzünde, hiç de sevecen bir anlatım yoktu, görünürde.

— Baban mı? diye sordu hınçla. Yeni mi aklına düştü?

Kerim, aldığı çöpü, emekleyerek kendisine doğru gelen bacısının önüne attı.

— Yok, diye karşılık verdi anasına, hep aklımda ama, sana bir şey sorulmuyor ki. Surat ediyorsun.

— Ederim elbet. Seni doğuracağıma taş doğuraydım.

— Nedir bu hal ana, sabahın köründe?

— Sen daha iyi biliyorsun. Duymadım belleme. Babana gelince, ayağını çoktan çukura sokmuş o.

— Hiç umut yok muymuş?

Anası cevap vermedi.

Güneş oldukça yükselmiş, odayı iyice ışığa boğmuştu. Pencerelerin perdesi olmadığından, ışıklar, bütün bolluğuyla dolduruyordu odayı. Nereden çıktığı anlaşılmayan sinekler, vızıldamaya başlamıştı ışık çizgilerinin içinde.

Kerim, yatağın içinde, belini doğrultmuş oturuyordu bu kez. Bileklerini, dizlerinin üstünden sarkıtmıştı. Anasıyla, bu sabah, istediği konuşma ortamını kuramayacağını anlamıştı. *Bir kez inandırabilsem onu. Benim bir şey yapmadığımı, elimi kana bulamadığımı. Bütün inancı sarsılmış bana karşı. Babamı görmeliyim. Böyle bir günde. Bu üçüncü gün, belki dördüncü gün ki, görmedim. Eve gelmedim. Allah kahretsin, bir anda her şey mahvolabilir. İlkin Ragıp'ı görmeliyim. Hayır, daha önce babamı, Ragıp'ı sorguya çekmişlerdir bile belki. Ona gitmek tehlikeli olabilir. Polisler Şadi'nin ardından koşuyorlardı, yakalamışlardır onu, mutlaka yakalamışlardır. Bir haber, bir haber, ama kimden?* Yekindi birden. Yastığın üst yanından çekti pantolonunu ve hızla geçirdi bacaklarına. Anası, çorba tenceresini indirmişti ocaktan. Kerim'in dışarı çıkmaya hazırlandığını görünce:

— Baban kendinde değil, dedi değiştirmediği bir ses tonuyla.

— Hele bir bakayım, dedi Kerim.

Babası, yan odada yatıyordu.

Usulca itti babasının yattığı odanın kapısını. Babası, ortalık yerde, yer yatağında, üstünde bir mitil, bütün bedeni bu mitilin altında derin derin soluklanarak yatıyordu. Hırıltıyla soluk alıp veriyordu. Yüzü, tanınmayacak değin sararmış, avurtları çökmüş, elmacık kemikleriyse dışarı doğru fırlamıştı. Kapının ne açıldığını, ne de, ardından kapandığını duyacak halde değildi. Bir süre, kapadığı kapının orda, ayakta, durup baktı babasının yüzüne. Bu denli değişme, birden korkuttu Kerim'i. İnsan, demek bu kadar değişebilir, bu kadar ufalabilirmiş! *Bu, benim babam, bana dayak atan, göz açtırmayan. Öcünü alayım diye kapılara tarihler kazıyordum.* Varıp baş ucuna çömeldi babasının.

— Baba.

Cevap yok.

Omzundan sarsmak istedi, ama sadece, dokunmakla yetindi. Babası hiç kımıldamadı. Açık, somut bir ölüme terkedilmişti. Bir süre, sessizce baktı bu ölümü bekleyen yüze. İçi, tuhaf bir kaygıyla doldu. *Ben ne yaptım? Ah, deli, çılgın kafa. Ne yaptım?* Ne düşündüğünü bilmiyordu. Sebepsiz bir pişmanlık duygusu, bir acıma hissi doldurmuştu içini.

— Baba.

Aynı düzenli hareketsizlik sürdü babasının yüzünde. O yüzdeki derin oyuklara bakıyordu Kerim. *Bana kötülük eden adam. Kaç kez boğazına sarılmayı düşünmüştüm. Beni, bizi, evini terk edip kaçardı. Nereye gittiğini kimse bilmezdi. Hep, öyle terkedilmiş büyüdük, usul usul biz de evden kaçmaya alışarak, ne halt etmeye gittiğimizi bilmeyerek. Kanımız aynı. Para vermezdi bana, vermek istemezdi. Herkesler simit alıp yerken okulda, ben onlara bakardım, acıkmamışsam bile acıkarak. Bir gece para aldım cebinden. Ertesi gün, okulun ardındaki— meydanda, öteki çocuklarla kılıç çektik, üttüm. Sonra okuldan kaytarmalar.. sonunda kovdular. Bu babamın yüzünden.. sonra bir baltaya sap olamadım ne ettimse. Hazır paraya alıştım.. hazır para harcamaya. Bir baltaya sap olmadan da karın doyurmanın mümkün olduğunu, bunun gerçekten mümkün olduğunu öğrendim. Kimi şeyleri öğrenmek uzun sürmüyor. İnsan, kimsenin yardımına muhtaç olmadan kendiliğinden öğreniyor içinde bulunduğu şartlarda nasıl yaşanılacağını. Anlaşılmaz bir düzen, bir mekanizma adeta, aynı cins adamları bir araya getiriyor. Sonra, ortak, doğal, beleş yaşama başlıyor. Alışıyorsun buna. Sınır tanımaz bir kaygısızlık duygusu, ev gibi, aile gibi, kardeş gibi bir şeylerin hiç yokmuş gibiliği. Bunları öğrendiğimde çocuktum daha. Evden kaçıyordum sık sık. Elbet başım sıkışıyordu bir gün ve o gün eve dönünce, o korkunç dayaklar başlıyordu. Ev dışında yaşamaya alıştığımdan mıdır, bu dayaklardan mıdır, gene kaçıyordum. Hep bu babamdı. Kendi açısından, iyilik ediyorum sanıyordu bana. Oysa ben, çoktandır, onun kendi yolunu izlemeye başlamıştım bile. Bunu fark edememişti. Ben dayak yemeye dayanıklı bir çağa geldiğim zamansa, o artık bana dayak atacak gücünü yitirmişti. Onun bu yenik, düşkün durumu, sevgi değilse bile, alışılmadık bir acıma duygusu uyandırıyordu içimde. Şimdi yalnızca acıyorum ona, kötü bir duyguyla acıyorum, tıpkı bir kedi ölüsüne acır gibi.*

Dalgın, yüzüne bakarken, bir de, aslında ne söyleyeceğini bilmemenin şaşkınlığıyla:

— Baba, diye seslendi Kerim son bir kez.

Arkasından, oda kapısının aralandığını duydu. Başını çevirmeden dinledi.

— Adamı rahat bırak.

Anasının sesiydi. Çömeldiği yerden kalktı. Kapıya doğru yürüdü.

— Bir şey yaptığım yok benim. Yüzünü seyrettim sadece.

— İyi, pekâlâ. Çorba hazır öte odada.

— Babam yiyemiyor mu bir şey?

— Ağzından aktarabildiğim kadar aktarıyorum. Yoksa kendi mecali yok, görüyorsun.

— Kaç gündür yatıyor böyle?

— Üç dört gün oldu. Zaten hastaydı, ama böyle yatmıyordu. Geçende dışarıya çıkmıştı, yorgun geldi. O oldu yattığı. Barsakları, midesi.. nefesi de darlaşıyordu zati. Götürür bunlar onu.

Kerim ses etmedi. Yan odaya geçtiler. Yer sofrasına oturdular. Üçü birlikte, aynı kaptan kaşıklamaya başladı. Ana, bu ara, ayrı bir sahana soğuması için çorba ayırdı, kocasına içirecekti.

Sessiz ve çabucak bitirildi kahvaltı.

Ana, şimdi, sofrayı toplamaya başlamıştı. Keriman, cebinden, paçavralara sarılı çöpünü çıkardı, elinde kıvırıp oynamaya başladı. Kerim, o alıştığı biçimiyle döşeğine bağdaş kurup oturdu yeniden. Döşeğin altından tütün tabakasını çıkarıp bir sigara sarmaya başladı. İki kaşının arasındaki diklemesine çizgi, yukarı doğru derinlemesine uzanıyordu. Sigarasının kâğıdını tükürüklerken, anasının yüzüne bakmadan:

— Gece ben yokken kimse geldi mi bize? Diye sordu anasına.

Anası, duvardan bulaşık bezini alırken:

— Polis falan mı soruyorsun? dedi.

— Beni arayan oldu mu, diye soruyordum, dedi Kerim.

— Polis aramadı, ama gelip haber verdiler. Arabacının vurulmasına senin adın da karışmış.

— Adı karışmak başka, işin içinde olmak başka, dedi Kerim.

— Doğru söyle, dedi anası, dahlin var mı bu işte?

— İlgim yok benim. Yalnız soran olursa, o gece evde olduğumu söylersin.

— O gece evde olmadığını herkes biliyor senin.

— Gece yarısından önce evde olduğumu söylersin.

— Bu kurtarır mı seni?

— Hiç bir şey kurtaracak değil beni. İlgim olmayan bir işle yok yere başımın belaya girmesini istemiyorum, hepsi bu.

Keriman, emekleyerek Kerim'in yanına kadar gelmişti. Elindeki çöple Kerim'in dizine yapıştırdı bir kez, kıkırdadı. Kerim, çöpü onun elinden alıp uzağa fırlattı, Keriman çöpün ardından oraya yöneldi. Anası, küllü bezle bulaşıkları yıkarken söyleniyordu kendi kendine:

— Ocağımızı başımıza yıktın, bedenin devrilsin senin, emi!..

Sonunda bulaşıkları yıkayıp bitirdi, soğumuş çorba sahanını alıp odadan çıktı.

Kerim sigarasını tablaya bastırdı. Avluya bakan pencereden bir kaysı dalının uçları görünüyordu. Kerim dalgın, düşünüyordu.

Önce iyi başlamıştı her şey. Ütüyorduk. Sonra bu arabacı geldi. Kendisini daha önce halin oralarda bir kaç kez görmüştüm. Bizim buralara geleceğini aklımdan geçirmezdim. Seferin evine ilk gidişimdi bu. Uzun, tahta bir ev. Şehrin dışında oluşu da iyi. Güvenceli bir yer. Etrafı bahçeyle çevrili. Bu bahçeye girmek için, derince bir hendeğin üstünden aşan tahta bir köprüden geçmek gerekiyor. Seferin evini, Ragıp keşfetmiş, hemen o gün gelip bize haber vermiş, akşamına da, biz oraya damlamıştık. Arabacı gelinceye değin her şey yolunda gidiyordu. Sonra, arabacı da oyunumuza

dahil oldu. Üç beş elde, hepimizi soyup soğana çevirdi. Şadi, en son, şövalye yüzüğünü ortaya koydu, arabacı onu da, aldı. Ortaya koyacak başka bir şeyimiz kalmayınca, arabacı savuşup gitti. Ardından, az sonra da, biz çıktık. Ortalık zifiri karanlıktı. Ay falan yoktu. Yemiş ağaçları sık bir kemerle kaplamıştı hendeğin kıyılarını. Ragıp, Şadi, ben, üçümüz yolumuzu kestirmeye çalışarak arka arkaya yürüyorduk. Karşı tepelerden, uzaktan gelen ışıklar patikanın kimi yerlerini soluk soluk aydınlatıyordu. Aşağıdaki dereden gür bir lâğım suyu akıyor, ortalık ekşi ekşi kokuyordu. Patika da ıslaktı. Taşların arasından sular sızıyordu. Evler çok seyrekti. Hemen iki üç bahçe arasında, bazen daha uzun aralıklarla ancak bir ev yer alabiliyordu. Evlerden ışık gelmiyordu. Böyle, ihtiyatla, acemice yürüyerek hendeği geçip karşı kıyıya vardık. Oradan, dağılacaktık. Tam o sıra, Şadi sokağın öbür ucunda arabacıyı görmüş, bize de işaret etti. Aklımızda bir şey yoktu. Arabacı, orada, bir şeyle oyalanıyordu. Az daha yaklaşınca, arabasını bağladığı karanlık yerden çıkarmaya uğraştığını gördük. O da bizi görmüştü. Görür görmez de hemen elini çabuklaştırdı ve arabasını hızla çekerek üstüne atladı ve yolun, yürüdüğümüz yönüne doğru atını kamçılamaya başladı. O anda Şadi, nasıl oldu anlayamadım "Davran ulan" diye haykırarak arabacının ardından seğirtti. Aramızda ancak otuz kırk adımlık bir mesafe vardı. Araba daha hızını alamamıştı. Şadi, bütün gücüyle koştu ve atı yularından yakaladı. Ragıp'la ben de o sıra yetişmiştik. Şadi, sol eli atın yularında, arabacıya "Paraları.." diye bağırdı. Arabacı "Siz kaybettiniz, çekil önümden" diye öfkelendi. Şadi üsteledi. Bunun üzerine arabacı bir kamçıyla Şadi'den savuşup kurtulmak istedi. Kamçı, Şadi'nin suratına çarptı. Şadi, kamçının acısıyla bir sıçrayışta arabanın üstüne çıktı. Bu arada ben, elim belime gitmiş, bıçağımı çekmiş bulunuyordum. Arabacıya vurmak aklımdan geçmiyordu. Bıçak, ortamın gereği olarak elimde duruyordu sanki. Şadi, arabacıyı dirseklerinden kavrayarak bütün bedenini sarmış, sarsıyordu. Arabacı da, boşta kalan eliyle, kamçısının sapını Şadi'nin beline dürtüyordu. Ragıp, birden, kamçının önünde sallanan meşinini çekip kamçıyı arabacının elinden kurtardı. Şadi, "Sökül ulan, öldürürüm" diye soluyordu. Elimdeki bıçağı gördü. Ve kaptı. Arabacının sırtına dayadı. Arada bir küfrediyor, en çok, "Sökül ulan" diye bağırıyordu dil alışkanlığıyla. Arabacı, daha bıçağın farkında değildi. Birden "Ulan hergeleler" diye bir sayha kopardı ve Şadi'nin kollarından kurtuldu. Şadi, ikinci kez arabacının beline saldırdı. Arabacı, dirseklerini Şadi'nin omuzu hizasına kaldırmış, oradan vuruyordu.

Şadi, arabacının belini kavramıştı, bıçağın açık yüzü arabacının beline dayalıydı. Arabacı, birden “Amman, anam, yandım” diye haykırdı ve arabanın içine yığıldı. Ben de arabanın üstündeydim. Arabacının yıkıldığını görünce, yere atladım. Şadi, çabuk bir hareketle arabacının ceplerini karıştırdı, bulabildiği paraları alıp kendi cebine koydu. Bıçak arabacının sırtında saplı duruyordu. Şadi, yere atladı “Haydin, tez..” diye fısıldadı adeta. Olanları daha aklıma yerleştirememiş, tereddütle dururken, Şadi, “Tez ulan, haydin” diye acele ediyor, fakat kendisi de şaşırmış, yerinden kımıldayamıyordu. Birden, “Bıçak..” diye seslendim. Şadi gördü. Sapından tutup çekti arabacının sırtından. Arabacı ıhladı, titredi ve birden gevşedi. Şadi, elindeki bıçağı hendekten aşağı doğru attı ve o anda, üçümüz birden şehre doğru koşmaya başladık. Sokakların birleştiği bir kavşağa gelince Şadi “ayrılalım” düşüncesinde bulundu. O zaman üçümüz, üç ayrı yoldan daldık. Şehrin bu kesimlerini, bütün çıkar ve çıkmaz sokaklarıyla gayet iyi biliyordum. Daha sokağı ortalamamıştım ki, gerilerden bekçi düdüklerinin sesini işittim. Acele ederek, terleyerek bütün ara sokakları, kaçak sokakları vurup evi buldum. Şimdi birbirimizden haberimiz yok. Daha doğrusu benim onlardan haberim yok. Yakalandılar mı, bilmiyorum. Ama sâkin olmalıyım, daha sâkin, daha sâkin.. daha sâkin.

Vakit, öğleyi buluyor, ama Kerim yerinden kımıldamıyordu. Üst üste içtiği sigaralarla kül tablasını doldurmuştu. Üç gündür, böyle, diken üstünde duruyor, evden çıkmadan, Ragıp’ın, Şadi’nin, ya da bir polisin kapılarını çalmasını tedirginlikle bekliyor, ama beklediği şey bir türlü gerçekleşmiyordu. Ne yapacağını açıklıkla kestiremiyordu. Aslında, arabacının öldüğünden bile emin değildi. Hiç kimseden, hiç bir kesin haber alamamıştı daha. Belki de, sadece yaralanmış olabileceği düşüncesi, arada bir, aklından umutsuz bir donuklukla geçiyordu. Oyalanacağı, düşüncelerini başka alanlara kaydırabileceği hiç bir işi yoktu. Zihni, tek bir nokta üstünde durmaktan usanmış, uyuşmuştu. Bacısı, bıkmadan elindeki çöple oynuyor, ona söyleniyor, darılıyor, kendisi de, dalgın, isteksiz— onu seyrediyordu. Anası, ev işiyle uğraşıyor, daha öğle vakti bile olmadan evin bütün işleri bitirilmiş bulunuyor, o zaman da kirmanını alıp avluya çıkıyor, orada, duvarın gölgesinde iplik eğiriyordu. Anası, bu iplikleri kimi zaman ısmarlama eğirir, kimi zaman da, müşteri olmayınca kendiliğinden eğirip çileler haline getirir ve müşterisini bulunca satardı. Eskiden, daha makine işi çoraplar çıkmadan önce bu iş, iyi denecek para getirirdi. Şimdiyse, bu

ipliklerin alıcıları olarak yalnız köylüler kalmıştı, onlar bile eskisi kadar istekli değillerdi artık, zor günlere, zor durumlara düşmüşlerdi. Baba, anadan doğma yoksul biri değildi aslında. Vaktiyle, kendi babasından geniş topraklara, bağlara, zeytinliklere sahip olmuştu. Fakat hiç bir zaman bu işlerin adamı olmadığından, zamanla, bunları parça parça elinden çıkarmış, elde ettiği paraları da, kolayca yiyip bitirmişti. Şimdi, ellerinde ancak yıllık şıralarını çıkartabilecek genişlikte bir bağ parçasıyla, bir de, içinde oturdukları şu ev kalmıştı. Evin avlusunda, iki ahırları vardı. Bu ahırları, oda niyetine bir hamalla karısına kiraya vermişlerdi. Üçüncü bir ahır da, avlunun yan tarafına düşüyordu, orada da, yılın her mevsiminde birkaç oğlak bulundururlar, zamanı gelince de satarlardı. Bir süredir, böyle yaşayıp gidiyorlardı. Ana, son zamanlarda gitgide daha huysuzlanmaya başlamış, aksileşmişti. Yüreğinin bütün sevecenliğine karşı, belki gereksiz yere, yok yere böylesi yoksul bir hayata düşmek zorunda kalışları, onu ters, inatçı, huysuz bir insan haline getirmişti. Her şeye rağmen, elinde birazcık parası olsa, gidip bir hekim çağırmayı düşünüyordu. Ama bu günlerde hiç iplik de satamamışlardı. Kocasını, anasından öğrendiği bir usulle kendisi tedavi ediyordu. Yani, günde birkaç kez sirkeyle şakaklarını ovuyordu adamın.

Ana, şimdi avluda, oturmuş, kirmanını yuvarlıyordu.

Hamalın karısı Güllü de, avluyu sulamış süpürüyordu. Kerim de, camdan bunları seyrediyordu. Güllü, işini bitirdikten sonra süpürgesini kapıya dayadı, gelip ananın yanına çömeldi. Bir süre ananın işlek ellerine baktıktan sonra:

— Ne güzel eğiriyorsun, dedi, bana da öğretsene bir gün bunu.

— Öğrenecek zor bir şeyi yok ki bunun, diye cevap verdi ana, ipi şu çengelden geçireceksin, sonra da kirmanı işte şöyle bacağınla avuçların arasında yuvarlayacaksın.

Güllü, işin bu kadar basit olduğunu şimdiye değin hiç fark etmemişçesine şaşırdı.

— Madem bu kadar kolay, bir kirman da ben isteyeceğim bizim heriften, dedi.

Güneş iyice yükselmiş, ortalık sıcaklaşmıştı.

Ahırın kapısı önünde, iki keçi, önlerindeki sarı otları yiyorlar, bir yandan da hımkırıyorlardı.

Birden, beklenmedik biçimde, dış kapı vuruldu. Ana, yuvarlamaya hazırladığı kirmanını avucunda tuttu, kapıyı dinledi. Kerim de içerden bütün dikkatiyle gözlerini odanın kapısına çevirip bakmaya başladı. Ana, kapının ikinci kez vurulmasını bekliyordu. Kapı, ikinci kez vuruldu. O zaman kirmanını toparlayıp gitti, kapıyı açtı. On-oniki yaşlarında bir çocuk duruyordu kapıda.

— Ne istiyorsun? diye sordu ana.

Çocuk, elinde tuttuğu katlanmış bir kâğıt parçasını uzatarak:

— Kerim ağabeye gönderdiler bunu, dedi, Ragıp ağabey, selamı var.

Çocuk, kâğıdı ananın eline tutuşturur tutuşturmaz ters yüzü, koşup gitti.

Kerim dışarı çıkmıştı, anasının elindeki kâğıdı aldı, açıp okudu:

“Şimdilik bir şey yok, akşama bizim eve bekliyorum, selâm ederim. R.”

Yüreğine soğuk sular serpilmiş gibi oldu. İçini, beklenmedik bir umut ve sevinç sardı Kerim’in. Kâğıdı cebine koymuşken çıkarıyor, o eğri büğrü yazıyı, bir kez, bir kez daha okuyordu. Şimdi, akşamı iple çekiyordu. Bir anda, öyle sınırsız, anlamsız bir sevince kapıldı ki, gidip bacısının elinden yarenlik olsun diye çöpünü kaptı, havaya atıp tuttu, çöpünün ebediyen elinden gittiğini sanıp korkan, böylece gözleri faltaşı gibi büyüyen bacısının yapık saçlarını sevgiyle avuçladı.

— Sana bir çomçalı gelin yapacağım, kız, diye bağırdı.

Çöpünü yeniden kazanan Keriman da kıkırdamaya başladı.

İçi, aceleyle, sabırsızlıkla dolu, akşamı beklemeye başladı Kerim.

Gün, öğleyi dönmüştü. Sünepe bir vakit, bitmek bilmeksizin uzayıp gidiyordu. Öğle yemeklerini çoktan yemişler, yeniden, can sıkıcı bir beklemenin içine düşmüşlerdi. Dışardan, çocukların, boşluk içinde tınlayan anlamsız gürültüleri duyuluyordu. Duru, ölgün, sıcak bir öğle sonrası sürüp gidiyordu. Bir kadının, sokaktaki çocuğunun adını çağıran sesi, havada uzun uzun yankılanıp durdu, sonra bir yerlere takılıp kaldı.

Kerim’in anası, içeri girdi.

— Babanın gözleri açıldı, dedi.

Kerim, içinin sevincini dışarı vuracak fırsatı yakalamışçasına:

— Güzel Allahım, diye bağırdı, böyle iyi haberler de üst üste gelir miymiş?

Babasının yattığı odaya geçti. Babası, gerçekten, gözleri açık bakıyordu. Ama, yüzü hâlâ solgundu. Sarı ve yorgundu. Yüz çizgileri, oyuk oyuk belli oluyordu. Kerim’i gören gözleri, hiç bir değişme işareti belirtmedi. Yüz çizgileri oynamadı. Kerim, varıp babasının baş ucunda çömeldi.

— Ağrıların geçer gibi oldu mu?

Soracak başka bir şey bulamamıştı bir an. Babası, ne baktığı yerden gözlerini çevirdi, ne de bir tek kelime söz etti.

— Bir şey ister misin?

Babanın yüzü, öyle, hiç etkilenmemiş, donuk, sarı, kımıltısız duruyordu. Gözlerini çevirip bakmadı bile. Kerim, yapacak bir hareket, söyleyecek bir söz arıyordu.

— Dur ateşine bakayım baba, dedi.

Ve elinin tersiyle babasının alnına dokundu. O zaman babası, gene gözlerini çevirmeden, gene yüz çizgilerinden hiç birini oynatmadan, yalnız dudakları hafifçe aralı, iğrenir bir anlatımla:

— Çek elini, diye mırıldandı.

Vay habis, vay moruk, hâlâ kin besliyor, ben kendisini bağışlamaya gelmişken, o, bağışlama hakkının kendinde olduğunu sanıyor. Ben bunca yılın haksızlıklarını unutmaya hazırken, o yeniden beni tepelemeye kalkışıyor. Sen bunca serveti sat savur, çarçur et.. kimse senden hesap sormasın, kimse sana gözünün üstünde kaşın var demesin, iki ayağın çukura girmişken bile gel böyle kasıntı yap. Ah, nankör, ah, rezil.. senin baban da böyleymiş. Çocukluğumun o yaz günlerinde, bağları gözetmeye gittiğimizde, at sırtında saatlerce dolaşırdık da gene ucunu bulamazdık toprakların. Kimse hesabını sormadı sana bunun. Mısır tanesi gibi bütün

aileyi dağıt, bizi sersefil et, sonra gel kasıl, beni suçlamaya kalkış. Ciğerinin beş para etmeyeceği şu halinde boğazına sarılmam neye yarar ki? Şimdi öfkelenemiyorum bile sana. Ama on yıl önce seni öldürmüş olsaydım, şimdi rahatlıkla "pişman değilim" diyebilirdim alnımı gere gere. Şeytanî— bakışını, sarı, hileci yüzünü aklımda tutmayı becerirdim. Bir gece, beni dövmek için hazırladığın nar çubuğunu elinden alıp seni dövebilirdim, yapmadım, sen bunu anlamadın, sandın ki, ben senin kaba gücüne boyun eğdim, oysa, her şeye rağmen babalık hakkı diye bir şeylere inanmaya çalışıyordum, anlamadın. Anamdan, benden, feleğin yere çaldığı şu zavallı kızından tırtıkladığın şeylerle yaşamayı bir onur belledin. Kimse bir tokat gibi çalmadı senin yüzüne bunu. Şimdi, içinde hangi ukdeyle ölüp gideceksin bilmiyorum, ama rahat ölmeyeceğine yemin edebilirim. Çok eskilerde, dirliğimizin iyi olduğu çok kısa dönemler olmuştu. Ben daha küçücük bir çocuktum. Topraklarımız para getirirdi. Anam, şu batası kirmanın ne olduğunu bilmezdi. Öncesini ve sonrasını hatırlayamadığım bir geceydi. Aranızda ne geçmiş bilmiyordum, anam ağlıyordu. Vakit çok geç olmalıydı. Hepimiz aynı odada yatıyorduk. Sen anama: "Ben iyi bir insan olamadım, iyi bir baba olamadım, iyi bir koca olamadım" diye yalvarıyordun. Ben yattığım— yerde uyumamış, sizi duyuyordum. Ne demek istediğini açıklıkla kavrayamıyordum ama iyi yürekli bir adamın sesi çalınıyordu kulağıma. Sanırdın ki, bir adam tövbe ediyor. Galiba kumar falan oynuyordun. Sonra, hiç bir zaman, hiç bir zaman öyle bir gece daha olmadı hayatımızda. Ama sen bizi haince harcadın, bize hiç bir şey vaat etmeden, hiç bir umuda hiç bir aralık kapı bırakmadan.. gelip ayaklarımıza kapanıp bağışlanmayı dileyeceğine, bize diklenmeye kalkışıyorsun. İçinde nasıl bir haklı sebep gizliyorsun, şeytan bilir. Zaten şeytandan başkasının aklı ermemiştir şimdiye değin ne yaptığına. Ah, alçak başım, ben ne diyorum bu habise, bir suç, ardında kötü bir leke bırakarak gidecek bu mumyaya.. Bir mumya, kötü bir ruh, içimizi talan eden bir hiçlik, boşluk sefaleti.. Bir şeyler ölsün bu içimizde, ölsün, tıpkı tuz altında kalmış bir salyangoz gibi.

Kerim, elini babasının alnından çekmiş, öyle, kımıldanmadan, nerdeyse soluk almadan duruyordu. Babasının sarı yüzüne, kocaman, kara bir sinek, vızıltıyla kondu. Kerim, bir şey düşünmeden sineğe baktı. Sonra, gene bir şey düşünmeden elini oynatıp sineği babasının yüzünden kovdu. Sinek, ağır

vızıltısıyla uçtu, bir süre ortada zikzaklar çizdi, sonra, pencere camının en temiz yerine çarptı. Babası, hiç bir şeye, hiç bir tepki göstermedi.

Bir ölü odası da ancak bu kadar hareketsiz olabilirdi.

Odanın kapısı, bozkırda bir kâğnı sesiyle gıcırdadı. Ana, elinde bir sirke şişesi ve bir bez parçasıyla içeri girdi.

— Daha iyice misin?

Adam sesini çıkarmadı, yüz çizgileri oynamadı. Ana, elindeki bezi sirkeyle ıslatıp adamın alnında gezdirdi. Adam, derince bir soluk aldı, soluğu fışırdadı. Kerim, anasının el hareketlerini izliyordu. Ana, birden bir şey hatırlamış gibi, elini dizine vurdu:

— Vay benim akılsız başım, dedi, insan ne kadar da unutkan oluyor, evde az bir şey meyan kökü olacaktı, meyan şerbeti bire birdir bu illete.

Yüzüne baktırmak istercesine eğildi adama doğru:

— Biliyorsun ya önceleri de miden ağrıdığında hep meyan şerbeti içerdin, iyi gelirdi.

Ne babada, ne oğulda, herhangi bir tepki olmadı. Ana, konuşuyordu:

— Her derdin bir çaresi vardır derler ya, bu derdin çaresi de meyan köküdür. Öyle toprağın altında... Rahmetli babam evde her daim bulundururdu meyanı. Hekim gibi bir şeydi kendisi, bir otlar bulur, onları ezer, ilâç yapar, solucan düşürtürdü. Sonra gelincikle bir su hazırlardı, nasıl yapardı bilmiyorum, baş ağrısına iyi gelirdi. Rafımızda her illet için bir ot, bir bitki parçası, tuhaf şeyler bulunurdu. Cahillik, ben öğrenemedim onları nasıl yaptığını, ama anam biliyordu. Zahir babamdan öğrendiydi. Rahmetli sağ olsa seni şimdi onbeşinde delikanlı gibi yekindirirdi ayağa. Bir gün yayladaydık. Anamın beline bir ağrı yapıştı. Babam kasabaya inmişti. Amcam falan hep birliktik. Ne ettikse ağrıyı kesemedik. Anam iki gün inleye inleye yattı. Ölecek diye korktuyduk hepimiz. Geceleri iniltisi dağları sarıyordu. Neyse, uzatmayım, iki gün sonra babam döndü kasabadan, anamı o haliyle gördü. “Yahu, niye bağırtır, eziyet edersiniz kadıncağıza, diye çıkıştı hepimize, her yerde falan otlardan dururken öldüreceksiniz kadını.” Sonra hemen o dediği otlardan topladı, bir şeyler karıştırıp cıvık bir ilâç elde etti, anamın sırtına sürmesinden daha bir saat geçmedi ki kadının

iniltisi, bir şeyi kalmadı. Kadın o gece rahat bir soluk aldı. Şimdiki gibi aklımda, ertesi gün de yıllık şıramızı yapacaktık. Durdurabilirsen durdur anamı yerinde. Sen daha hastasın, belin ağrıyor dediysek de, başa çıkmak ne mümkün, bizimle birlik olup üzüm tepeledi, şırayı kürekledi. Bir daha da anamın bel ağrısı çektiğini bilmem, başka bir şeydendi. Bir gün de, gene...

Baba, ilk kez hareket etti. Mitilin dışındaki elini güçsüzce kaldırıp indirdi.

— Yeter, sus artık, diye mırıldandı.

Ananın üstünde, şimdiye değin kimsenin görmediği, tuhaf bir hal vardı. Boyuna konuşmak, anlatmak istiyordu. Kendisini dinleyip dinlemediklerine kulak astığı yoktu. Ama, adamın işaretiyle toparlandı. Sirke şişesiyle bez parçasını yatağın kenarına bıraktı, ayağa kalktı.

— İyi ki dedin, dedi, birden bazı öyle boşboğaz oluyorum. Yaşlılık zahir. Şerbeti hazırlayım. Bu kadar çene çalacağıma hazırlamıştım bile. Kahretmesin, meyanı da hangi deliğe tıkıştırdıydım ki?

Söylene söylene çıktı odadan.

Anasını hiç böyle görmemişti Kerim. İçinde, ani, çılgın bir şey yıkılır gibi oldu.

Kendini toparlamaya çalıştı. Babası, yüzü sapsarı duruyor, dudakları hafiften titriyordu. Kafası, tuhaf, sinirli, gergin bir düşünceyle allak bullak olmuştu. O iri, kara sinek, kafasını cama çarpıp duruyordu, odanın ölü sessizliğini bozarak ve Kerim ısrarla izliyordu sineğin ne yaptığını.

— Beni bağışlamanı istemeye gelmedim buraya, dedi aniden, böyle bir şeye niyetim yok, ne de senin beni bağışlamana gerek var. Ne olmuşsa olmuştur şimdiye değin, artık hiç bir şey değişecek değil.

Sustu, dikkatle babasının yüzüne baktı. Babası, hâlâ hiç bir tepki göstermiyordu.

— Beni anlıyor musun? Diyeceğim, belki bir daha göremeyeceğiz birbirimizi. Yakında belki tutuklayacaklar beni. Neyse.. bilmediğin bazı şeyler oldu. Asıl demek istediğim...

Babasının yüzünde hiç bir kımıltı yoktu.

Kerim, babasının kendini duyup duymadığını bile kestiremiyordu. Adam, öylesine bir hareketsizlik içindeydi.

— Dinliyor musun beni? diye, kelimelerin üstüne basa basa sordu. Seninle hesaplaşmak istiyordum, ama artık vazgeçtim. Sen, hiç bir şeyin hesabı sorulacak adam değilsin. İşlemediğim bir suçtan, ama senin yüzünden yakında yakalayacaklar beni. Aslında hiç de bunlar değildi seninle konuşmak istediğim. Şu halinde bile insanı kışkırtan bir kötülük dolaşıyor yüzünde. Anamı deli ettin, anlıyor musun? Şimdi deliriyor o.

Kerim, ne dediğini, ne demek istediğini bilmeden konuşuyordu. Yüzünün rengi atmıştı. İçindeki öfkeli, sinirli değişmeyi kendisi de anlayamıyordu.

— Her şey vız geliyor artık bana, dedi, seninle insanca konuşmak için gelmiştim buraya, ama o fırsatı da yok ettin.

Bir anlık suskunluk içinde, sineğin korkunç vınlaması duyuldu.

Baba, ilk kez, başını hafifçe yana, Kerim’e doğru kaydırdı. Fakat yüzü hâlâ o anlatılmaz hareketsizlik içindeydi. Dıştan bakıldığında, gözlerinde ne bir kin, ne öfke, ne de başka herhangi bir heyecan vardı. Yüzü Kerim’e dönük, hiç bir çizgisi oynamadan, olağanüstü bir sakinlikle:

— Defol, diye mırıldandı, beni yalnız bırak.

Mırıltısında, karşı konulmaz bir buyruk edası vardı.

Yüzünün hareketsizliği, başka bir şey söylemenin gereksizliğini anlatacak bir biçim almıştı anlaşılmaz bir açıklıkla.

Kerim:

— Gidiyorum, diyebildi sadece. Bir şey, son bir şey daha söylemek istedi ama nedense beceremedi bunu.

Bozguna uğramış halde çıktı dışarı.

Öbür odaya geldiğinde, anası bütün kapkacağı, bir sürü paçavrayı orta yere dökmüş, meyan kökü arıyordu. Meczup kız, kendisi için bir şenlik yapılıyormuş gibi sevinçle seyrediyordu anasını.

— Ahırı, her bir yanı aradım, meyan kökünü bulamıyorum, kirmanımı da yitirdim, diye söyleniyordu anası. Bir torbanın içindeydi. Nasıl da böyle bulamıyorum Allahım...

Kerim, ellerini arkasında kavuşturup, sarı bir düşünceyle, avluyu seyre daldı. Nice sonra avluya bir gölge düştü. Güneş çekilmeye başladı.

Ortalık iyice kararınca, kimseye bir şey demeden, kapıyı açtı. Ragıp’ın evine doğru yola çıktı.

II.

Ragıp’ın evi, şehrin orta yerindeydi. Şehrin, eski merkezi burada olmakla birlikte, genişçe bir alan, şimdi terkedilmiş, orada sadece taş yapılı büyük han eskileri, kemerli, kubbeli yapılar kalmıştı. Bu yapıların çoğu yıkılmış, boş duruyordu. Yapıların, kullanılabilecek kadar sağlam kalmış oda veya bölmelerini kalaycı, demirci, bakırcı gibi esnaf, iş yeri olarak kullanıyor, genellikle taban katta olan öteki bazı odalarda da, bu esnafların bekâr kalfaları oturuyordu.

Kerim, eski, taş hanın büyük, kaplama demirleri bütünüyle paslanmış, üstündeki kocaman mıhları, perçinleri yer yer sökülmüş kapısından girdiğinde, sokak lâmbaları yanmıştı. Burası, dört bir yanı odalarla çevrili, iki katlı, kocaman bir yapıydı. Üst kata çıkmak için, her bir duvar boyunca malta taşlarından ikişer merdiven yapılmıştı. Merdivenlerin taşları aşınmış, yerlerinden sökülmüştü. Avlunun şurasında burasında hurda demir yığınları duruyordu.

Cümle kapısının önünü soluk bir elektrik ışığı aydınlatmaktaydı. Avluda ışık yoktu, ancak çevredeki odalardan boğuk, düzensiz ışıklar vuruyordu avluya.

Kerim, cümle kapısında, hanın kahve ocakçısıyla karşılaştı. Tanışırlardı. Selamlaştılar.

İçeriye, avluya girince, Ragıp’ı, cümle kapısına göre karşı, sağ köşedeki odasının kapısı önünde bekler buldu. Ragıp, Kerim’i görür görmez ona doğru yürüdü. Daha uzaktan:

— İnanır mısın, saat tuttum, tam da beklediğim anda geldin, ben de seni karşılamak üzere dışarı çıkıyordum, diye bağırdı.

Kerim:

— Seni böyle rahat görmek beni sevindirdi, dedi.

Ragıp’ın odasına girdiler.

Oda, tepeden, kırk mumluk, çıplak bir ampulle aydınlanıyordu. Bilinen bir bekâr odasıydı. Duvarların kalın, kirli sıvaları dökülmüş, altından taşlar

görünüyordu. Kapının karşısında, tabana ve duvara raptedilmiş tahta bir kerevet vardı. Üstüne, eski, kirli, içinden çaputları fırlamış iki büyük minder atılmıştı. Soldaki duvarın dibine bir somya konulmuştu, Ragıp'ın yatağı. Avluya bakan yönde, oldukça geniş, yüksek, üst yanı kemerli bir pencere vardı. Pencere derindi de. Aynı zamanda, bir çeşit mutfak ödevini görüyordu. Dışardan, tel örgüyle ve birbirine geçmeli demirlerle sağlam bir biçimde kapatılmıştı. Pencerenin içinde, bir takım kutular, tabak, çanak rasgele dizilmişlerdi, kirli çay bardakları, kaşıklar öyle bırakılmıştı. Bir kâse içinde zeytin, ötekinde kurumuş peynir, birkaç parça dişlenmiş, bayat ekmek parçası duruyordu. Ragıp, hasır bir iskemleyi işaret ederek:

— Otur bakalım, dedi, hoş geldin.

Kerim, iskemleyi altına çekti. Ragıp:

— Hep bu çeşit iskemleleri sevmişimdir hayatta, dedi, insan şöyle çöke çöke oturduğunu biliyor.

Kendisi de bir iskemle çekti. Daha oturur oturmaz da:

— Dur yahu, dedi, niye oturdum ki ben? Çay ister misin?

Kalktı. Kerim seslenmedi.

— İstersin elbet. Çayım halis Seylan'dır. Geçen bir arkadaş sınır taraflarından geliyormuş, getirmiş, bize de bir pay çıktı. Biliyor musun jandarma göz açtırmıyormuş bu günlerde, sıkı kontrol varmış. Bana kalırsa kaçakçılığı önleyecekler. Neden dersen.. bu iş hükümet işi, sıkı sarıldı mı, tamamdır.

Gazocağını aldı, dışarı, kapının önüne bıraktı.

— Onbeş dakkada tamamdır.

Yeniden içeri girdi, ispirto şişesini buldu, alıp dışarı çıktı, gazocağını yaktı.

— Bir şey pişirmek benim burda epey merasimlidir ya, alıştım, on dakkada her şey şip şak.. Şimdi, dışardaki musluktan şu iki bardağı da yıkadım mı, tamamdır, hâ, elbet bir de çaydanlığı koyacağım ocağa.. Rahmetli pederim de böyle pratikti, bazı huylarım tıpkı ona çekmiş, kan

işte, çekiyor. Hayatta onun kadar burnunun dikine giden adama rastlamamışımdır. Ve de onun kadar polisten az korkan insan görülmemiştir. Neden dersen, nalçacıydı kendisi, hayatta bir kez olsun polise işi düşmemişti. Ölürken bile bize nasihat çekti, ne dediği aklımda kalmadı ya, epey dokunaklı bir şeyler söylediydi. Hükümetin işine, fıkaranın cümbüşüne karışılmayacağını, ben, ilk pederden duydum ve bunu da ossaat aklıma yerleştirdim.

Kerim, Ragıp'a bakıyor, hareketlerini izliyor, ama hiç de onu dinler görünmüyordu. Ragıp, çaydanlığı ocağa koymuş, bardakları da yıkayıp getirmişti. Kerim'in karşısına çektiği iskemlesine oturmuş, sırtını da somyaya dayamıştı.

— Gelirsin diye bekledim ama, gelmeyeceğini biliyordum. Aklımdan üç gün mühlet verdim sana. Sabrını sınamak istedim. Kazandın. Neden dersen, beni görmemen gerekiyordu. Sahi, peder, valde nasıl?

Kerim, yüzünü buruşturdu.

—— İkisi de hasta.

— Eski topraktan korkmayacaksın, dedi Ragıp, kolay kolay ölmezler. Ben pederden biliyorum, ölürken pek sıkıntı da vermezler insana. Su kaynıyor galiba.. bu ocak dehşettir, tamirci İlyas'tan düşürmüştüm, şu kadar zamandır kullanırım, hem de bilirsin, hor kullanırım, daha bir kez tamire gitmiş can değildir.

Kalktı, dışarda ocağı söndürdü, çaydanlığı içeriye getirdi, çayını koydu, üstüne bir bez parçası örterek demlenmeye bıraktı. Yeniden gelip iskemlesine yerleşti:

— Biliyor musun, bazı, aklımdan bir şey kurarım. Derim ki, şu iş şöyle şöyle olsun. Sonra beklerim, ta o iş öyle oluncaya değin beklerim. İş, beklediğim gibi çıkmazsa, çekiver kuyruğundan.. Ne diyordum? Ha, dehşet akıllısın sen, bildiğimden de fazla çıktın. Aklıma, tam üç günlük bir mühlet koymuştum. Bugün mühlet doldu ve sen geldin. Gerçi kâğıdı aldın da geldin, ama almasan da gelecektin. Bunu adım gibi biliyorum. Gelmeyecek miydin?

Kerim, kısaca:

— Gelecektim, dedi.

— Kâğıt, sana sırf emniyet verdi. Onun için yazdım.

Ragıp, yeniden kalktı, bardaklara çay koyup getirdi. Sonra.. bir yemiş sandığını yan çevirip sehpa yerine, ikisi arasındaki boşluğa yerleştirdi. Kendisi de eski yerini aldı.

— Biliyor musun, bu arada, dehşet bir şeye karar verdim. Evleneceğim. Bu üç gün içinde, şurada yatarken çok değişik fikirler geldi aklıma. Kimle evleneceksin diye sorma. Bizim bu esnaf takımının güzel kızları var, eskiden bazı bazı görürdüm. Bu günler daha iyi gördüm. Böyle, burda yatarken, birden aklıma geldi. İyi fikir değil mi?

Kerim:

— Harika, dedi.

— Elbet harika. Biliyordum bunu beğeneceğini. Ne diyordum ben? Akıllı adamsın. Şimdi sıra üç nalla bir at bulmaya geldi.

Bastı kahkahayı.

Çayları tazelediler. Ragıp, dudaklarında eğik bir gülümsemeyle:

— Valde rahmetli hep bu günlerimi görmek isterdi. Daha onbeşimde var yoktum, beni evlendirmeye kalkıştıydı. Sonra fıkaralık falan.. ne oldu bitti, vazgeçtiler. Pederin işleri de iyi gitmiyordu. Bir yaz, beni fabrikaya koydular. Gelen malların ambalajlarını söküyorlardı, biz de, sekiz on çocuk, bunlardan çıkan çivileri doğrultuyorduk. Sabahtan akşama değin, ha babam çekiç salla. Akşama değin, hışım çıkıyordu. Sabahtan, işçi tulumu üstümde, evden çıkarken kendimi adam belliyordum. İlk günler, bu tulumun bana bayağı yakıştığını sanırdım. Mahalleden kasıntıyla geçerdim. Mektupçunun, okullu bir kızı vardı, ortaokula mı, ne gidiyordu. Evleri yolumun üstündeydi. Ben, öyle, o tulumun içinde, yassı bir kavanoz gibi kasıntıyla geçerken, sanırdım ki, o kız, pencereden gizli gizli beni gözetliyor. Düşünebiliyor musun? (Güldü.) O kızın beni gözetlediği hiç aklımdan çıkmıyordu. Hep bu düşünceyle fabrikaya gitmek için acele ederdim. Sarı benizli, gözlüklü bir kızdı. Bir kez olsun konuşmuş olayım, hak getire.. Bir gün başka bir yere tayinleri çıktı. Yahut da, o evden göçüyorlardı. Sabahleyin, ben gene aynı kasıntıyla yürürken, baktım, evlerinin önünde bir

kamyona eşyalarını yüklüyorlar. Kız da, orda, kapılarının önünde duruyor. Birden beni gördü. Ben nasıl, yüzüm al al yandı, kulaklarıma kadar pancar gibi kızardığımı hissettim. Kıza, ikinci bir kez bakamadım. Feleğim şaşmıştı. O oldu gördüğüm. Akşam, gene de bir umutla eve dönüyordum, belki daha gitmemişlerdir diye. Ama pencerelerinin boş, perdesiz camlarını görünce, içimden, aşağılara doğru bir şey kayar gibi oldu. Vurulmuşa döndüm.

Ragıp bir sigara yaktı. Kerim'e de tuttu.

— İlk büyük aşkım oydu, diye sözünü bağladı.

Kerim, hep düşünceli, suskun Ragıp'ın anlattıklarını dinliyor, "Bana bunları anlatmak için mi çağırdın?" diye düşünüyordu. Ragıp'sa, sanki hiç oralı değildi. Çay bardaklarını üçüncü kez doldurduklarında, çaydanlıkta çay da bitmişti. Kerim, istemeye istemeye içiyordu.

— Az soğumuş ama, gene de tadını veriyor, dedi Ragıp, ne de olsa çaydır.

Vakit ilerlemekteydi. Dışarda, herhangi bir insan sesi duyulmuyordu. Avlu çevresindeki odalardan dışarıya vuran bir iki ışık da sönmüş, hanın koca avlusu şimdi karanlık, boş, ürpertili kalmıştı. Geceyi serinleten hafif bir yel, taş duvarlara çarpıyor, duvarların oyuğunda, saçaklarda derin, duyulmaz ıslıklar çalıyordu. Kerim, sabrı nerdeyse tükenecek bir halde, sandığın üstündeki Ragıp'ın paketinden bir sigara çıkartırken, soğuk, düz bir sesle:

— Daha sadede gelmeyecek misin? diye sordu. Söyle bakalım, beni niye çağırdın?

— Bak, ben de bunu sana nasıl anlatayım diye düşünüyordum, dedi Ragıp, aslında hiç bir şey yok.. nasıl diyeyim.. biliyor musun hayal kurmayı severim ben. Yazık ki, çoğu kez hayal kurmaya da fırsat olmuyor. Sebepsiz bir telaş içinde yüzüp duruyoruz. Bu son günler epey düş kurdum. Hiç bir esası olmayan düşler. Onun için hep unuturum ne düşlediğimi. Biliyor musun, bir ara kaçayım, dedim bu şehirden.

Kerim, sözünü kesti:

— Kaçmak mı?

Ragıp, duymamışça devam etti:

— Alıp başımı gideyim. Nereye Allah bilir. Nere olursa olsun. Yeni bir hayat söz konusu değil bizim için artık. Biliyorum. Ama bir değişiklik.. söz gelişi bir ormana, bilmediğim yeni bir şehre gitmek. Birden öyle bir büyüsüne kapıldım ki, bunun. Kendimi sanki yeni bir hayatın içinde görür gibi oldum. Elim başımın altında, şuraya uzanmış, tatlı tatlı düşünüyordum. Bizim, şu olayın ertesi günüydü. Saat 10 mu, 11 mi, neydi. Gazeteci gelmiş, gazete satıyordu avluda. Şeytan dürttü. Kalkıp bir gazete aldım.

Kerim, sabırsızlıkla:

— Bu saçmalıklara hâlâ devam etmek niyetinde misin? diye sordu kızgınlıkla, bana eyvallah..

Ayağa kalktı, kapıya doğru yöneldi.

— Dur yahu, n'oluyorsun, diye bağırdı Ragıp arkasından.

Kapıda Kerim'i yakaladı, içeriye doğru adeta sürüklemeye başladı.

— Dur bakalım arkadaş, daha anlatacaklarım bitmedi. Otur şuraya. Hâ, şöyle. Niye acele ediyorsun sanki? Anlatıyorum işte.

— N'olursun kısa kes, kafam karmakarışık. Şimdi düşüp bayılacağım nerdeyse.

— Peki peki, öyle yapacağım.

Kerim'in yüzü gerçekten de sararmış, alnı terlemişti. Ragıp endişeyle:

— N'oluyor, nen var kuzum? diye sordu.

— Galiba çay dokundu. Aç karnına içemem mereti.

— Söylesene be birader, diye bağırdı Ragıp, evde yiyecek gani. Gel şuraya uzan biraz. Dur sana kolonya vereyim. Daha bu sabah taze yumurta almıştım. Çiğ yumurta içer misin?

Kerim, Ragıp'ın somyasına uzanmıştı. Ragıp, kolonyayla Kerim'in alnını ovdu.

— Çiğ içmezsen, hemen şurda kaynatırım, bi dakka bile sürmez.

— Hayır, istemem, dedi Kerim, geçti.

Birkaç dakika sırt üstü yattı Kerim. Sonra doğruldu, somyanın kenarına ilişti. Rengi düzelmiş, kendine gelmişti. Ragıp, az önce Kerim'in oturduğu iskemleyi altına çekmişti.

— Yahu, ben de sahiden bayılacaksın sandım, rengin sapsarı geçti. İyi misin şimdi?

— İyiyim, dedi Kerim, şimdi söyle bakalım, ne yapacağız, neye karar vereceğiz?

— Ben de sözü oraya getiriyordum, diye çıkıştı Ragıp, ama bırakmadın ki anlatayım. Ne diyordum? Hâ, bir gazete aldım, diyordum o gün.

— Düş falan da kuruyormuşsun, diye hatırlatmak istedi Kerim alayla.

— Dur şimdi, karıştırma. Gazetede küçük bir haber vardı. Bir arabacının bıçaklandığını yazıyordu. Herif ölmüş.

— Ölmüş mü? diye endişe ve üzüntüyle sordu Kerim. Dikkatinin canlılığını yeniden toplamıştı.

— Allah kahretsin, ölmüş, dedi Ragıp hayıfla.

— Peki Şadi'den ne haber?

— Şadi'yi daha o gece enselemişler.

Kerim, garip, durgun bir heyecana kapılmıştı.

— Sana bir şey sormak istiyorum Kerim.

Kerim, "sor" anlamında Ragıp'ın yüzüne baktı.

Ragıp:

— Şadi'ye ne kadar güvenebilirsin?

Kerim'in yüzü, bu sorunun altında gizli bir anlam araştırırcasına gerildi. Bir an durdu:

— Bilmiyorum, dedi.

— Söyle canım bir şey, söz gelişi, şu kadar güvenirim de.

— Bilmiyorum, dedi Kerim gene.

— Meselâ bir nohut kadar, bir susam tanesi kadar.. bilmiyor musun?

— Ne demek istiyorsun? diye sordu Kerim, gene o durgun, dirençli heyecanı içinde.

— Herif bizim başımızı da yakmaya kalkışmış.

— Nasıl yani?

— Üç kişiydik diye ifade vermiş polise. Vay kancık, vay çukur..

— İyi ama korkacak bir şey yok diyordun?

— Yok elbet. Bir şey çıkmaz bunlardan. Yalnız bir mesele var, senin bıçağı bulmuşlar oralarda. Şadi, bıçağın sana ait olduğunu söylemiş.

— Peki şimdi ne yapacağız?

— Dur, acele etme.

Ragıp, o sürekli soğukkanlılığı içindeydi. Kerimse, tuhaf bir korkuya kapılmıştı.

— Ne zaman olmuş bunlar? O gece mi? diye sordu, soluğu tutularak. Heyecanı yüzünden, anlaşılmaz bir utanç duyuyordu Ragıp'a karşı.

— Öyle, o gece, dedi Ragıp, biz kavşaktan ayrılıp her birimiz bir yana kaçarken, Şadi'yi koşar gören bekçiler, şüphelenip yakalamışlar. O sıra başka bekçiler de, arabanın üstünde cesedi bulmuşlar. Sorgu falan.. o gece nezarette kalmış.. biraz sıkıştırınca bizim adlarımızı da vermiş polise.

Kerim, dirençli sessizliğinin anaforunda, derin bir düşünceye dalmıştı. Bacaklarının üstüne eğilmiş, iki büklüm oturuyordu. Sonunda, yüzünü Ragıp'a doğru kaldırarak:

— Madem polise bizim adımızı vermiş, niye öyleyse bizi yakalamadılar? Diye sordu.

Ragıp:

— Bilmiyorum, dedi, işlerine akıl ermez. Bir düşündükleri vardır. Bilirsin, şüpheli kişileri bazı böyle mahsustan serbest bırakırlar, sonra da, en ummadıkları bir anda şıp diye enselerine binerler.

— Yani bize de aynı oyunu mu oynuyorlar demek istiyorsun?

— Bilmiyorum. Ne düşündüklerini şeytan bilir.

— Madem böyle, niye bile bile oyunlarına geliyoruz?

Ragıp, Kerim'in gözlerine baktı. Kımıltısız göz bebeklerinde bir gülümseme işareti var gibiydi. Gözlerini Kerim'den ayırmadan:

— Akıllısın ama toymuşsun, dedi çok doğal bir sesle, asıl onların oyunlarını bozmaya kalkışmak, tam da istedikleri oyuna düşmek demektir.

Kerim, isyan edercesine:

— Ne yapacağız peki, diye bağırdı, armut gibi bizi devşirmelerini mi bekleyeceğiz? Asıl konuşacak şeyi konuşmuyor, gevezelik ediyorsun.

Ragıp, gene soğukkanlı:

— Bekleyeceğiz, dedi sadece.

Kerim, dişlerinin arasından konuştu:

— Kaçmaktan falan söz açan sen değil miydin az önce?

Ragıp, kendini tutamadı, bir kahkaha attı:

— Ben sana hayallerden bahsediyordum, o mesele başka, bu mesele başka. O türlü kaçmanın bu meseleyle ilgisi yok.

— Öyle olsun. Diyelim şu andan itibaren düşünemez miyiz kaçmayı?

— Sen ne diyorsun arkadaş, diye bağırdı Ragıp, yani gelip ensene binmediler diye, kendini serbest mi sanıyorsun? Göz altında olduğunu unutma, bu bir.

— İkincisi?

— İkincisi de, bakıyorum, sen suçu kabullenmiş gibisin. Ben bunu kabul etmiyorum. Anladın mı şimdi?

— Ya Şadi'nin ifadesi?

— O önemli değil, kendini kurtarmak için elbet bir şeyler söylemesi gerekiyordu. Hem adamı bıçaklarken bana mı danıştı, yoksa sana mı? Kendi kafasında zaten kurmuş bunu. Biz yanında olmasak da böyle bir halt işleyecekmiş. Biz o anda, tamamen tesadüfi bulunuyorduk onun yanında. Kafanı kullan. Bir de şu var: ben, işin gerçeğinde de kendimi olayla ilgili bulmuyorum, durum senin için de aynı.

— Benim için pek aynı değil galiba, dedi Kerim tereddütle.

— Sebep?

— Şu bıçak meselesi..

— Hâ, anladım. Bulunan bıçağın sana ait olduğunu ispat ederlerse, demek istiyorsun. Ama bunu nasıl ispat edecekler? Söyleyebilir misin? Bulunan bıçak senin değil ki.

Ragıp, gözleri parlayarak dudaklarının kenarında iki çizgi, Kerim'in tâ gözlerinin içine bakıp sırıttı. Kerim, Ragıp'ın ne demek istediğini anlamamıştı.

— Yani başka bir bıçak mı bulmuşlar orada?

— Ah, dostum, çıldırtacaksın beni, diyerek ayağa kalktı Ragıp. Kerim'e nerdeyse acıyarak, dostça:

— Bugün neyin var senin? diye sordu. Gerçekten hasta falan mısın? Üç gün mühlet vermiştim sana. Her şeyi enine boyuna düşünesin diye. Sense..

— Hasta falan değilim, diye kestirip attı Kerim.

— Öyleyse dinle beni. Önemli olan, orada herhangi bir bıçağın bulunması değil, bulunan bıçağın sana ait olmaması. Beni iyice anlıyor musun? Bulunan bıçak sana ait değil, bunu kafana iyi yerleştir.

— Fakat..

Sözünü tamamlayamadı Kerim. Şimdi, düşünceleri bambaşka bir yöne kaymıştı. Onbeş-yirmi saniye kadar sustuktan sonra:

— Çok köpoğluca şeyler kurmuşsun, dedi Ragıp'ın yüzüne bakarak, yalnız bir nokta kalıyor, beni ikna etmeni istiyorum o noktada. Dediğin gibi, bizim böyle, işin içinden sıyrıldığımızı farz edelim. Şadi'yi yalnız bırakmış olmayacak mıyız o zaman? Yani, sen diyorsun ki, Şadi bizi ele vermekle kalleşlik etti, şimdi biz de aynı duruma düşmüyor muyuz?

— Böyle bir şey soracağını şimdi değil, üç gün öncesinden, hatta diyelim on yıl öncesinden biliyordum.

Ragıp, pencereye doğru gitti, bir zeytin tanesi alıp ağzına attı.

— Biraz kurumuş ama, aldığım zaman böyle kuru değildi. Yiyen olmayınca, ekmek bayatlıyor, peynir küfleniyor, zeytin de işte böyle kuruyor. Son zamanlarda pek yiyemiyorum, eski iştahım pek kalmadı. İştahımın bu meseleyle ilgisi yok ha. Bazı, nedense böyle oluyor insan. Esasen rahmetli peder de öyle pek fazla yemeye taraftar değildi. Bir sözü vardı, ağzından hiç düşmezdi, dolu mide akla zarar derdi, nur içinde yatsın. Gerçi evimiz de, öyle yiyecekten dolup taşmıyordu. Şimdi düşünüyorum da, belki de kurnazlığından öyle konuşuyordu rahmetli. Her neyse, yemeye yemeye kupkuru bir şey olmuştu. Hani bir sopayı güneşe bırakırsın da nasıl kurur, çatlar, öyle bir şeydi, sopa gibi. Valde rahmetli de dayanıklıymış ha. Şimdi nerde öyle kadınlar? Zavallı aç kalır, susuz kalır da gık bile demezdi, sırrını kimseye söylemezdi. Vay babam, vay.. sen şimdiki kadınların bir günlük nafakasını kes bakalım.. alimallah, dünyan başına yıkılır.

Ragıp, odanın ortasında küçük küçük adımlıyor, tasasız bir görünüş içinde konuşuyordu.

— Bizi öyle yemeğe düşkün yetiştirmediler. Ben, onbeş-onaltı yaşlarında delikanlı adamdım, o zaman en küçük kardeşim ya üç, ya da dört yaşlarında bir şeydi, o bile alışmıştı evin o haline, bir gün ekmek diye ağladığını görmedim veledin. Gerçi hiç birimiz de onu aç bırakmazdık ya. Neyse, ne diyordum? Hâ, iştah.. iştahlı olacaksın ama, oburluğa ı'ıh.. Esasen doktorlar da..

Kerim sabırsızlanmıştı. Ragıp'ın sözünü kesti:

— Sorduğum sorunun cevabını ver bana, dedi öfkesini tutmaya çalışarak, masal anlatma.

Ragıp, gene o tasasız görünüşüyle:

— Sen bunları masal mı sanıyorsun, dedi, gerçeğin ta kendisi be bunlar.

— Sorduğum soruya cevap ver, dedi Kerim değiştirmediği tavrıyla, bir buyruk gibi, kesin bir biçimde söyledi bunu.

O zaman, Ragıp, az önce oturduğu iskemleyi alıp pencerenin bulunduğu duvardan yana çekti, otururken:

— Hâ, şu mesele, dedi, yüzünde ezik bir gülümsemeyle.

Kerim:

— Evet, o mesele, dedi, seni dinliyorum.

Ragıp, yumuşak bir sesle, yüzü gülümsemeye karar verememiş:

— O kadar hassas olma arkadaş, dedi, önce ben senden şunu öğrenmek isterdim: ilgimiz olmayan bir cinayete bizim adımızı karıştırmak hangi dostluğa sığardı? Kafanda bunun izahı varsa, sen asıl onu açıkla bana.

Kerim, bir an durdu. Ragıp'a dikkatle baktı:

— İşe, hiç bu yanıyla bakmamıştım, dedi. Birkaç kere başını salladı. Yüzünde, anlatılmaz bir acı vardı. Gören, onun, nerdeyse, bir deli gibi, boş boş güleceğini sanırdı.

Ragıp:

— Seni anlamak daima kolay olmuştur benim için, dedi.

Uzun bir süre sustular. Kaç dakika geçti böyle, bilemediler. Sonunda Kerim:

— Paran var mı? diye sordu.

Ragıp:

— Yok, dedi, birkaç gündür, şu bitişik bakkala borçlanıyorum. O da, para borcu değil ha, ekmek falan alıyorum. Senin vaziyetin nasıl?

— Benim o türlü borçlanacağım bir bakkalım da yok, dedi Kerim. Ve birdenbire gülmeye başladı. İlkin, olağan başlayan gülmesi git gide korkunç

bir hal almaya başladı. Bir şey söylemek istiyor, fakat gülmesini önleyemiyor, sözü boğazına tıkanıyor, kasıklarını tutuyor, gözlerinden yaş geliyor, gülmesini bir türlü tutamıyordu. Ragıp da ona bakarak gülmeye başlamıştı. Birbirlerine bakarak solukları kesilinceye, yorgunluktan bitap düşünceye kadar güldüler. Kerim, arada bir “bakkal..” diyor, sözünü bitiremeden yeniden gülmeye başlıyordu. Böylece, gülmeleri acı verinceye kadar güldüler. Sustukları zaman, ikisinin de gözlerinden yaş boşanıyordu. Kerim:

— Of, be, dedi, hiç böyle gülmemiştim son zamanlarda.

Ragıp:

— Ben de, dedi. Yeniden gülüştüler.

Kerim:

— Gideyim artık ben, dedi, vakit epey oldu. O anda da ayağa kalktı.

Kapının önünde Ragıp’a:

— Uyuyabilecek misin bu gece? diye sordu. Yüzü, tuhaf bir sarılık içindeydi.

Ragıp:

— Elbette, dedi, başka ne yapacağımı sanıyorsun?

Kerim cevap vermedi. “Eyvallah” anlamında, elini başına doğru kaldırdı, gerisin geri dönüp yürümeye başladı. Avlunun ortasındayken, Ragıp, arkasından:

— Kendine iyi bak, çocuk, diye bağırdı. Hanın büyük kapısından kayboluncaya kadar onu seyretti.

Koskoca han, hiç bir penceresinde, hiç bir ışık kalmamacasına, bir anda, derin, uğultulu bir karanlığa gömülmüştü.

Kerim, kapıdan çıktıktan sonra sağa döndü. Eve gitmek istiyordu. Sokaklar, kör ışıklarla aydınlatılmıştı, kimi yerleri karanlıktı. Eve gitmek istiyor, ama ayakları onu başka bir yöne doğru sürüklüyor, yolunu uzatıyorlardı. Sonunda, amaçsızca yürümeye başladı. Yollarda kimseler

yoktu. Yakınlardan bir bekçi düdüğü duydu. “Tıpkı o gece gibi” diye geçirdi. Az sonra, yolun karanlığında bekçiyi seçer gibi oldu. Farkına varmadan, yolunu değiştirdi, bekçinin yürüdüğü yana geçti. Böylece bekçiden korkusu olmadığını anlatmak istiyordu kendisine ve bekçiye. Karşılaştıkları anda, hiç hazırlanmadan:

— Selamünaleyküm, dedi bekçiye.

Sesi, birdenbire, öyle doğal, öyle düşünceli çıktı ki, kendisi de şaşırdı. Zihninin, dış dünyaya bu kadar çabuk uyum yapmasına sevindi. Bekçi:

— Aleykümselam, diye cevap verdi.

Kerim, bekçiye daha başka şeyler söylemek istedi ama ortama uygun bir şey bulamadı. Tam bu anda, bekçi:

— Geç kalmışsın hemşerim, dedi.

Kerim:

— Hâ öyle, dedi, bazı uyku tutmaz beni, kalkıp dolaşırım. İnsan yalnız oldu mu, ne yapacağını bilemiyor.

Bekçi, bilgiç, babacan bir tavırla:

— Felek, dedi, biz uyku diye can atıyoruz, kimileri de uyku tutmadı diye sokağa çıkıyor.

— Ee, dünya bu, dedi Kerim, bekçiyi onaylayarak.

İkisi de belirsiz bir biçimde gülümsedi.

Ayrıldılar. Bekçi, düdüğünü şiddetle üfledi.

Kerim, yolunun üstündeki küçük bir parka girdi. Caddeye bakan bir kanepeye çöktü. Başını, iki eliyle avuçlayarak orada kaldı. Karışık, belirsiz düşüncelere daldı. Ne kadar oturdu, ne düşündü, bilemiyordu. Evlerinin kapısına kadar dalgın yürüdü. Dış kapılarının anahtarı yoktu. Tokmağı yakaladı, yukarı doğru kaldırdı, kapıyı açtı.

Babasının yattığı odanın kapısında bir an durdu, içerden babasının hırıltıyla soluk alıp verişi duyuluyordu. “Ölmemiş” diye geçirdi içinden, hiç

bir belirli duyguya kapılmadan, sadece babasının ölmemiş olduğunu düşünerek.

Kendi odasına geçti. Meczup kardeşi de orada yatıyordu. Soyunup yatağa girdi. O zaman, yorulmuş olduğunu hissetti. Hemen uykuya daldı. Düşünde Ragıp'ı gördü. Ragıp kendisine, "Bıçak senin değil, bıçak senin değil.." diye fısıldıyordu durmadan.

III.

Güneşin, taze ilk ışıkları çoktandır döşemenin üzerinde, sessiz ve öğütücü ilerliyordu.

Kerim, tanıdık sesler duymaya başladı. İlkin yalnız tanıdık, fakat anlaşılmayan bir mırıltı halinde kulağına çarpan sesler, git gide belirlenmeye, ne dediği anlaşılmaya başladı. Küçük kız kardeşinin sesiydi bu. Kendisinden büyük, fakat Keriman'dan küçük kardeşi Şaziye'nin sesiydi. Kerim, rahatsız, bulanık bir gece geçirmiş olmasına rağmen hemen uyandı, ama yataktan kalkmadı. Yüzü duvara dönük, bir süre daha yattı o durumda. Kardeşi, kocasından yakınıyor, bir yandan da, arada bir sessizce ağlıyordu. Kerim, kardeşinin ağlamasını duymuyor, hissediyordu. Şaziye'nin dört yaşlarında bir oğluyla, henüz memede sekiz aylık bir kızı vardı. Bu çocukları da yanına almıştı. Ana, kızının yakınmalarına karşı belirli bir şey söylemiyor, yalnız dövünüyor, durup durup:

— Anan ölsün kızım, vay benim kara yazgılım, diyordu.

Sonunda, Kerim yorganının altında döndü. O âna kadar durmadan dayısını izlemiş olan dört yaşındaki Hüsnü, onun kımıldandığını görünce hemen seğirtti, dayısının üstüne çıktı. Bunu o kadar çabuk yaptı ki, anası engel olamadı. Kerim, yüzü açığa çıkar çıkmaz bir şaplak yedi yeğeninden.

Çocuk, vurduğu tokadın sevinciyle fıkır fıkır gülerken, Kerim:

— Ulan şimdi seni yerim, diye sevgiyle bağırdı yeğenine ve onu kucakladı. Hemen şımaran çocuk:

— Dayı, diye seslendi yaltaklanarak.

— Söyle ulan.

— Dayı, dedi çocuk bir kez daha.

— Söyle dedim ya ulan, ne var?

Çocuk, daha çok yaltaklanarak:

— Bana at ol, dedi.

O ara çocuğun anası, tabiîleştirmeye çalıştığı bir sesle:

— Dur oğlum, diye ikaz etti çocuğu, dayını rahat bırak.

Kerim:

— Yok canım n'olacak ki, diye atıldı, doncak yorganın altından çıktı ve ellerini yere dayayarak at olma durumuna girdi.

— Hadi sıçra bakalım, diye bağırdı çocuğa, yalnız dikkat et, bu sefer dört nala gideceğim.

Çocuk, Kerim'in de yardımıyla onun sırtına bindi.

Kerim, elinden geldiğince benzetmeye çalışarak at gibi kişnedi ve dört ayak üstünde odanın çevresinde hızlı hızlı dolanmaya başladı. Çocuk, düşmemek için bir yandan Kerim'in omuzlarına yapışmaya çalışıyor, bir yandan da fıkırdayıp kahkahalarla gülüyordu. Manzara çok komiğine gitmiş olacak ki, bunları seyreden Keriman da hemen elindeki çöpü atıp gülmeye başladı. Odanın çevresinde, böyle birkaç sefer yaptılar. Şaziye:

— Yeter artık, dedi oğluna, dayın yoruldu.

Kerim, çocuğu sırtından indirdi.

— Şimdi gidip bir yüzümü yıkayım, daha ne oyunlar var bende, bak, dedi çocuğa.

— Çabuk yıka ama, dedi çocuk.

— Gel otur buraya, dedi Şaziye çocuğa, çok densizlik etme öyle.

— Dayım bana uçurtma yapacak, diye karşılık verdi çocuk.

— Kâğıttan kayık bile yapacağım, dedi dayısı.

Bu arada keyfi kaçan Keriman somurtmuş, söylenerek elindeki çöpün çaputunu çekiştiriyordu. Kerim dışarıya çıkınca, çocuk da oynamak üzere ona yaklaştı.

Az sonra, elindeki havluyla yüzünü kurulayarak içeri girdi Kerim. Havluyu, yatağın ayak ucuna attı, kendisi de, her zaman yaptığı gibi, yorganını sırtına çekip yatağa bağdaş kurdu. Keriman'la eğlenceli bir oyuna

dalmış olan Hüsnü, dayısının yapacağı uçurtmayla kayığı bir anda unutuvermişti.

Kerim, Şaziye, anaları, birkaç zaman, birbirlerinin yüzüne bakarak suskun kaldılar. Ama Şaziye konuşmak, içini boşaltmak için uygun bir fırsat bulmaya can atıyordu. Sonunda, o sessizlikleri arasında, birden:

— Duydun mu kardaş başıma gelenleri, diye söze başladı.

Kerim:

— Hayrola bacı, n’oldu ki? Diye sordu ilgilenerek.

— Evim başıma yıkıldı kardaş, diye sözüne devam etti Şaziye, beni evden kovdular. Enişten olacak herif evimi başıma yıktı. Beni dövdü, kapı dışarı etti.

Şaziye, sözünü bitirmeden, yeniden ağlamaya başladı.

Kerim:

— Niye, sebep ne? Diye sordu tedirginlikle.

Şaziye, ağlamasına engel olmaya çalışıyor, ama yapamıyordu:

— Ben biliyor muyum ki? Gene huysuzluğu tuttu. Zaten huysuzluğu hiç bitmez ki. Beni kaç kereler dövmüştü, ama hiç böyle sokağa atmamıştı. Şimdi sokağa da attı.

Şaziye, beş yıl kadar önce bir fırıncı işçisiyle evlendirilmişti. O zamanlar, sağlıklı, kanlı canlı bir kızdı. Evlendikten sonra sağlığı bozuldu. Kocasıyla arası hiçbir zaman iyi olmadı. Kendisinde, mahiyeti pek iyi anlaşılmayan bir takım hastalıklar ortaya çıktı. Eridi, zayıfladı. Çabucak yorulur oldu. Sinirli bir hale geldi. Kocası, yerli yersiz kendisini dövüyordu. Anasıysa, boyuna “Kocandır, sabret” diye öğüt veriyordu. Kerim, bütün bunları bilirdi.

— Ne yaptım, bilmiyorum, diye sızlanıyordu Şaziye, hiç bir hizmetinde kusur etmedim. Her işine koştum. Yemeğini bir gün olsun önüne eksik çıkarmadım. Gene de şikâyetten geri durmadı. Dün kabahatim neydi, düşünüyor, düşünüyor çıkartamıyorum. Gene anası zılgıtı vermiş olacak. Gözü önüne aksın, başka ne deyim?

Kerim, başını dikmiş, dinliyordu.

— Burası da senin evin bacım, dedi, iki güne kalmaz düşer buraya. Felekten bir karşılaşırsak, ben diyeceğimi biliyorum kendisine.

Anası, dik dik baktı Kerim'e:

— Sen kendi başının çaresine bak, dedi, bu iş senin işin değil. Hem de Şaziye bugün kocasının evine dönecek.

Ana, daha konuşurken, birden değişti, sesi titremeye başladı:

— Dönecen mi, kara yazgılım? Diye sordu. Hem de, öğlenden bile önce. He mi?

Şaziye başını salladı. Boynundaki başörtüsünün ucuyla gözlerini kuruladı.

— Git, derseniz giderim, isterseniz şimdi gideyim, dedi, sizin derdiniz size yeter zati. Herif evden atınca gidecek yer bulamadım, buraya geldim.

Bu kez, ana ağlamaya başladı:

— Seni kovdum belleme kızım, kara yazgılım, dedi, o kadar acele değil, öğleye de kal, öğleye domatesli bulgur aşı pişireceğim senin için, istersen akşama kadar kal. Şu rafta şeker olacaktı, getireyim de ye ondan, sevaplıdır, geçende bir komşunun mevlidinden kalmıştı.

Ana, bu ara kalkmış, raftan, sözünü ettiği şekeri arıyordu. Uzun süre aradıysa da bulamadı şekeri. Şaziye:

— Arama ana, dedi, canım istemiyor zati.

Anası:

— Bilmem ki nereye koydum, diye söyleniyordu, dün de kirmanımı yitirmiştim, aradım aradım, bulamadım, en son, şu minderin üstüne koymuşum, orada buldum. Her şeyim kayboluyor bu evde.

Kerim, oturduğu yerden:

— Senin o mevlit okunalı altı ay oldu, ana, dedi. Boşuna arama, o şekeri de daha o gün yemiştik.

Anası kıpkırmızı oldu, utandı, Kerim’e:

— Sen ne biliyorsun be, diye çıkıştı, daha demincek burda gördüm ben.

Fakat şekeri aramaktan da vazgeçti, gelip oturdu.

Şaziye, kardeşine:

— Sen nasılsın kardaşım? Diye sordu. Hallıca mısın?

— Eh, bildiğin gibi bacım, iç güveysinden hallıcayım, diye cevap verdi Kerim.

— Bir vukuat duydum kardaş, senin de adın söyleniyor.

Kerim:

— Söylerler bacım, dedi, elin ağzı torba değil ki, bağlayasın.

— Bir de bıçak mı, ne bulmuşlar...

— Bıçak mı? Diye sordu Kerim.

— Bıçak, dedi Şaziye, seninmiş güya...

— Bıçak benim değil, diye cevap verdi Kerim hiç duraksamadan, tıpkı bir makine gibi.

Ana, konuşmalarını kesti, Şaziye’ye dönerek:

— Biliyor musun, baban dün gece çok iyiydi, dedi, dün yatsıdan sonra yanına gittim, bana, kendisini biraz doğrultmamı söyledi. Arkasına yastık, minder koydum, doğruldu, yemeğini bile kendi eliyle yedi. Bu sabah da gittim yanına, daha sen gelmeden önce, kapıdan baktım, uyuyordu. “Uyusun fıkara” dedim kendi kendime, uyandırmaya kıyamadım. İçime öyle doğuyor ki, bu gün, yarın ayağa kalkar.

— İnşallah, dedi Şaziye.

— Şimdi bulgur lâpası yapacağım, bilirsin ya, çok sever, sen de severdin çocukken, “ana lâpa” diye hep ardımda dolanırdın. Dur, gazocağını yakayım bari..

Kalkıp gazocağını yaktı, lâpayı pişirmeye koyuldu.

Aradan birkaç saat geçmiş, pişirilen lâpa içilmiş, baba için ayrılan lâpa da soğumuştu. Ana:

— Babanın lâpasını götüreyim, derken, dış kapı hızlı hızlı çalınmaya başladı. Ana:

— Hadi babanın lâpasını sen götür de, ben kapıya bakayım, dedi Şaziye'ye, baban seni sever...

Şaziye, lâpa sahanını alıp babasının odasına geçerken, anası da dış kapıya yönelmişti. Kapıyı açtı, orada, elinde bir kâğıtla resmî giyimli bir polis duruyordu. Polis:

— Kerim burda mı oturuyor? Diye sordu.

Ana, polise yukardan aşağı kısaca bir göz attıktan sonra, hiç tereddüt etmeden:

— Burda oturur, diye cevap verdi, içerde kendisi, çağırayım mı?

Anası, daha içeriye doğru:

— Kerim, diye bağırmaya kalmadan Kerim, odanın kapısında görünmüştü bile.

Polise yaklaşarak:

— Buyrun, bir şey mi istiyorsunuz? Diye sordu.

— Savcılığa kadar benimle geleceksiniz, dedi polis, hakkınızda bir ihbar var.

Kerim, yüzü azdan sararmış:

— Peki, geliyorum, dedi, fazla bir şey sormadı.

Bu ara, Şaziye, babasının yattığı odanın kapısından fırlamış:

— Kız ana, diye bağırıyordu, babam gitmiş herhal... Çabuk... Bir bak hele.

Ana, bir anda, polisi falan unutmuş, hızla odaya seğirtti.

Dayısının odadan çıktığını gören Hüsnü, kapının orda, taşlıkta belirdi.

Kerim, polise:

— Buyrun, gidelim, dedi.

Kerim, kapıdan çıkarken, Hüsnü arkasından bağırdı:

— Dayı, uçurtmamı yapmayacan mı?

Kerim, yeğenine cevap vermedi, dönüp bakmadı bile.

Kapıdan, daha sekiz on adım uzaklaşmadan, evden canhıraş çığlıklar duyulmaya başladı.

Kerim, uzun sokağı dönünceye kadar bu çığlıkları duymaya devam etti.

IV.

Hükümet binası, taş yapılı, eski bir binaydı. Şehrin ana caddesi üstünde, çarşının bir kenarındaydı. Çevresinde başka yapılar olmadığından, bulunduğu yerde, çok büyük ve sevimsiz görünüyordu.

Kerim, polise tek kelime söz etmeden hükümet binasına kadar yürüdüler. İçerisi çok kalabalıktı. Giren, çıkan belli değildi. Savcının kapısına geldiler. Koridorda, duvar kenarlarına kanepeler sıralanmıştı. Bir takım kadınlar, gelişigüzel oturuyorlardı. Arada bir, bir mübaşir, gür sesiyle birinin adını ünlüyordu. Orta yerde, kimileri, üçer beşer kişilik kümeler yapmış konuşuyorlar ya da bir konuyu tartışıyorlardı.

Kerim, birdenbire, kendisini çok yalnız, çok yardımsız hissetti. Orada, o kadar çok insanın bulunuşuna bir anlam veremedi. Mahkeme kapılarında, yalnız suçlu kimselerin bulunacağını sanmıştı şimdiye kadar.

— Sen burda otur, ben içeriye haber vereyim.

Polisti.

Birden uykusundan uyandı Kerim.

Polisin gösterdiği kanepeye oturdu.

Polis, ayrılmadan:

— Bir yere ayrılma, diye ikaz etti.

Kanepenin karşısındaki odanın kapısını tıklattı, içeriye girdi.

Kerim, kapıya baktı. Kapının hemen yanında, “C. Savcılığı” diye bir levha okudu, bilincine yerleştirmeden ne okuduğunu ve umursamadan.

Aynı polis, birkaç dakika sonra, aynı kapıdan dışarı çıktı.

— Birazdan seni çağıracak savcı, dedi ve Kerim’in yanı başına oturdu.

Polisin, birazdan diye haber verdiği zaman, öğleye kadar sürdü.

O âna kadar savcının kapısı boyuna açılıp kapanmış, içeriye birileri girip çıkmıştı. Kerim, hiç bir sabırsızlık belirtisi göstermeden, yüzü hep sarı,

düşünceli, bekledi.

Sonunda, onu da içeriye çağırdılar.

Savcı, ilk bakışta, sert bakışlı, sert ve soğuk yüzlüydü. İki elini, camlı masasının üstünde kavuşturmuş, başını da ellerine doğru eğmiş, bütün bedeniyle âdeta masaya yumulmuş oturuyordu.

Kerim içeriye girince, savcının gözlerinden başka hiç bir yeri oynamadı. Kerim, kapıdan birkaç adım atıp durdu. Tereddüt etti. Savcı çok uzun süren birkaç saniye boyunca Kerim'i tepeden tırnağa süzdü. Yüzü kımıldamadı. Kerim, bakışlarını yöneltecek bir yer bulamadı. Masanın camı, savcının arkasındaki pencereden gelen ışıkla parlıyordu.

— Adın ne senin?

Savcı, sadece çenesini biraz kaldırarak sormuştu bu soruyu.

— Kerim, efendim.

— Babanın adı?

— Yusuf.

— Nerede doğdun?

— Buralıyım.

— Yaş. Yaşın kaç?

— Yirmidört yaşındayım, efendim.

— Ne iş yaparsın?

— Boştayım, efendim.

— Hiçbir iş yapmadın mı şimdiye kadar?

— Eskiden babamın çiftçilik işlerine yardım ederdim.

Kerim bunu savcıya bir cevap vermiş olmak için, düşünmeden söyledi.

— Adres?

Kerim adresini söyledi.

Savcı:

— Arabacı Cemali tanır mısın?

— Tanımam efendim.

Savcı, yapmacık bir hayretle:

— Tanımaz mısın? Diye sordu, heceleri uzatarak.

— Hayır efendim tanımam.

— Hiç bir ilişiğin olmadı mı kendisiyle?

— Olmadı.

— Peki, ya biz senin onu tanıdığını biliyorsak?

— Kendisini birkaç kere çarşıda görmüşlüğüm vardır. Hiç bir arabacıya işim düşmedi şimdiye kadar.

Savcı:

— Sorduğuma cevap ver, dedi, başka nerede karşılaştın onunla?

— Bir de Seferin evinde gördüm onu. Ama kendisini tanımam ben. Birkaç gün önce orda toplanmıştık arkadaşlarla.

— Ne yapıyordunuz orda?

— Hiç.. eğleniyorduk.

— Nasıl? Neyle eğleniyordunuz?

— Yani arkadaşlar toplanmış kendi aramızda muhabbet ediyorduk.

— Her zaman toplanır mısınız Sefer'in evinde?

— Ben, ilk o gece gittim oraya efendim.

— Sen gittiğinde Cemal orda mıydı?

— Hayır, o sonradan geldi.

— O geldiği zaman ne yapıyordunuz?

— Oturuyorduk.

— Yalnız oturuyor muydunuz?

— Yani oturmuş konuşuyorduk.

— Cemal de sizinle konuşmaya mı gelmiş oraya?

Savcı, alaylı, gülümsedi.

— Bilmiyorum efendim.

— O ne yaptı orada?

— O da oturdu. Ben kendisinin adını bile bilmiyordum o zaman.

— Peki, sonra ne yaptınız? Hep öyle oturdunuz mu?

Kerim, cevap vermedi.

Savcı, beklenmedik biçimde:

— Doğruyu söyle, diye bağırdı birdenbire, ne yaptınız orda?

— Sonra kâğıt oynadık efendim.

— Sonra mı? Yani Cemal geldikten sonra mı?

Kerim sustu.

— Peki, orası önemli değil, olayı anlat.

Kerim “Hangi olayı?” diye sormadı savcıya.

“Olay”ı, hatırlayabildiği bütün ayrıntılarıyla anlattı.

Savcı, sözünü kesmeden dinledi Kerim’i.

Kerim, sözlerini bitirdiği zaman terlemişti.

Savcı:

— Bıçağı ben vurmadım diyorsun, öyle mi?

— Hayır efendim, ben vurmadım.

Savcı, çekmecesinden bir zarf çıkardı. Zarfı açtı, içinden bir bıçak çıkartıp masanın üstüne bıraktı.

— Bu bıçağı tanıyor musun?

Kerim, hiç düşünmeden:

— Benim bıçağım, dedi. Gözlerini uzun süre bıçaktan ayırmadı.

V.

Bu kadar kısa, bu kadar karşı koymaksızın nasıl verdim kendimi ele? Beni gören yoktu. Bizi kimse görmemişti. Ne bir şahit, ne kimse.

O bağrışlar sürüyordu kafamın içinde, yani bacımın ve anamın ve kimsenin olmayan bağrışlar, polise diyordum ki "babam öldü" ona bağırıyorlar ve susuyordum bir şey demeden ve çünkü çok birdenbire olmuştu, polis niye duymuyordu beni ve sormuyordu niye bu bağrışlar diye, niye sormuyordu, niye konuşmuyordu, çok sıcak vardı, hükümet binası sevimsizdi güneşin ortasında tek başınalığıyla, sonra binanın loşluğunda anladım sırtımın terlediğini ve terin boynumdan aşağı omurga kemiklerimin oluğundan aşağılara kuyruk sokumuma doğru aktığını, temmuz güneşi tam yukardan geliyor ve tepemi ısıtıyordu.

Şimdi tutukluyum.

Gün giyeceğim; bilmiyorum, kaç yıl bu Allahın belası yerde yatmak için gün verecekler.

Çok kötü bir gece geçirdim dün, hükümete gelirken başım ağrıyordu, uykusuzluğum bastırıyordu ve güneş ağrıyı şiddetlendiriyordu, yanına çağırdıkları zaman savcıyı görmüyordum, yüzünü görmüyordum, bir şey sanki parlıyordu ve savcının yüzü hep karanlık kalıyordu ve bir yandan bacım ağlıyordu kelime söylemeden. Bir gün onu dövmüştüm ikimiz de çocukken. Kapımızın önünde oynuyormuş ve biri geçerken dönüp bakmış kendisine ve bacım da dönüp ona bakmış, "bacına mukayyet ol" diye bir mahallelim haber verdi bunu ve ben bacımı dövdüm o gün iyice, ağlatıncaya kadar, bacım şahadet parmağını kaldırıp "tövbe" deyinceye kadar dövdüm onu. Çünkü hep "tövbe mi?" diye vuruyordum her seferinde. Bacım hastalandı o gün, sıtmaya tutulmuş gibi titriyordu ve yattığı zaman sayıklıyordu. Mahallelime ve arkadaşlarıma gösteriş için yaptım bunu ve hiç bir zaman itiraf etmedim bunun için yaptığımı. Babam, bacımı dövdüm diye beni ahıra kilitledi "sana mı kaldı ulan onun terbiyesini vermek?" diyerek. Ahır karanlıktı, bir akrep ya çıyan çıkar diye korkuyordum bir yerden, çünkü evimizde akrep yakalamıştık bir gün. Ödüm patlıyor ve elimi bir yere dokundurmuyordum. Babam evden çıkınca anam gelip ahırın kilidini açtı. Akşam olmamıştı daha. Geceler boyu o ahırın karanlığını

gördüm düşlerimde ve hep korktum. Gündüzleri bile bazen o kapının önünden geçerken korkuyordum ve babam hep "ahıra tıkarım ha!" diye tehdit ediyordu beni. Mapusane deyince hep o ahır canlandı gözümde yıllarca ve gene aynı.

Ve bugün hükümete gelirken bacımın duyduğum bağırtısı, onu dövdüğüm günkü bağırtısını hatırlatıyordu bana, sanki bunca yıl sesi hiç değişmemişçesine. Polis duymuyordu bunu, savcı duymuyordu ve bilmiyorlardı ve anlamayacaklar niçin bu kadar çabuk kendimi ele verdiğimi.

Anam çıldıracak.

İçinden ne zapt edilmez düşünceler geçtiğini ben biliyorum, oysa ne dayanıklı görünürdü, onu yıkan yoksulluk olmadı, ne olduğunu açıkça anlatamıyorum ama bir başka şey yıktı onu, kahır gibi bir şey ve katlandı ama artık katlanamayacak, çünkü bir insanın sinirleri bir noktaya kadar geriliyor ve ondan sonra zorladın mı dayanamıyor. Beni sevmemesi dıştandı, ben biliyordum bunun böyle olduğunu ve o anlıyordu benim bunu anladığımı ve bunun için üstüme geliyordu boyuna. Ben daha parmak kadar çocukken "bize sen bakacan büyüyünce" derdi, sonra nasıl değişti her şey kimse anlamadı. Savcı, kâğıtlarına "serseri" diye kayıt düştü benim için ve tutukladı. Diyorum ki babam iyi ki duymadı bu olayı ve duymadan öldü, yoksa bana katiyen inanmayacak ve katil sanacaktı ve her seferinde bunu bana hissettirecekti ve ben büsbütün rezil olacaktım kendime karşı ve rezalet nedir bilmeyen bütün insanlara karşı.

Şimdi hava kararıyor, duvarlar kararıyor ve ahırın kapısını açacak kimseyi bekleyemiyorum bile, çünkü artık yok böyle bir kimse ve hiç kimse.

VI.

Kalenin dibi, arka taraflarında kerpiç ev yığınlarıyla doludur. Evler öyle gelişigüzel yapılmış, öyle düzensiz yapılmıştır ki, buraya yukardan bakan birisi, bütün bu evleri tek bir ev veya bir toprak yığını sanabilir. Sokaklar dar ve düzensizdir. Şurda burda, herhangi bir zenginin hayrat olarak yaptırdığı bir çeşmenin suyu havuzundan taşmış, sokağın o bölümünü çamura belemiştir. Evler, genellikle avlulu ve iki katlıdır. Çoğunun duvarları birbirine bitişik veya müşterektir. Burada, herkes birbirini tanır, sokağın bir başında geçen bir olay, ânında öbür başında duyulur. Şehrin öbür mahallelerinde yaşayanlar, burada yaşayanlara küçümseyerek bakarlar ve herhangi bir davranışından dolayı birini kınamak istedikleri zaman “Kale dibinden mi geldin, be adam?” derler.

Kerimgilin evi de şehrin bu kesimindedir.

Ölüm haberi duyulunca, yakın komşular, onları sevenler, yetiştiler ve avluda toplandılar. Cenaze bu komşuların yardımıyla kaldırıldı.

Akşama doğru, evde kimse kalmadı. Yatsı vakti, yeniden gelmek üzere, herkes evine dağıldı. İyilikseverin biri, Şaziyegile haber vermişti, şimdi evde yalnız bu akrabalar bulunuyordu. Ölünün helvasını da, hayırlarına, bunlar yapmayı üstlenmişlerdi. Akşam yemeğini de, geleneğe göre, komşular gönderdiler. Büyük bir ikram olarak lahmacun göndermişlerdi.

Şaziye, akşama doğru, yaptıkları helvayı dağıttı.

Üstünden, bütün günün sıcak güneşi geçtiği halde, avluda teneşirin konduğu yer hâlâ ıslak gibi duruyordu.

Akşam yemeğinde herkes, ayrı ayrı, yemesi için birbirine ısrar etti ve herkes de, birbirine “Canım istemiyor, sen buyur” diye aynı cevabı verdi.

Akşamdan sonra, birer ikişer komşular gelmeye başladı. Evdeki bütün minderler, döşekler ortaya çıkarılmış, duvarın kenarlarına dizilmişti. Gelenler, burada bağdaş kurup oturuyordu. Erkeklerse, babanın odasına gidiyorlardı. Erkeklere damat, kadınlara da Şaziye hizmet ediyordu. Şaziye, daha biri gelip de oturur oturmaz, hemen, bir kâsenin veya küçük bir sahanın içinde helva getirip misafirin önüne koyuyordu. Onlar da, ölüye

rahmet dileyerek bunu yiyorlardı. Bir yandan da, kendi aralarında konuşuyorlardı.

— Allah rahmet etsin, ölecek adam değildi...

— Rahmetli babasından kalan malı mülkü yenmekle bitmezdi...

— Gene başlarını sokacak bir dam bıraktı geriye kalanlara...

— Kendi ihtiyaçlarına yetecek bir iki toprakları da varmış...

— Aman bacım, ondan mı korkuyorsun, Allah deldiği boğazın rızkını da verir.

— Ona ne şüphe...

— Allah büyüktür, beterin beteri de var...

Böyle, sessiz sessiz vakit geçiriyorlar, yatsıdan sonra gelip hatim indirecek hocaları bekliyorlardı.

Yatsıya yakın, kadınların odası iyice dolmaya başlamıştı. Esasen küçük bir odaydı burası.

Keriman, odanın alt yanında oturuyor, her zamanki gibi, elindeki çöpüyle oyalanıyordu. Şaziye’nin çocukları nasılsa ortalarda görünmüyordu.

Ana, Keriman’ın karşısında bir yerde oturuyordu. Başı önünde, sessiz ve durgundu. Baş sağlığı dileyenlere cevap vermiyordu. Kimse de bunda olağanüstü bir şey görmüyor, durumu, kadının acısına yoruyordu. Ana, arada bir, başını kaldırıp Keriman’a bakıyordu dik dik.

Sessizlik büyüyordu.

Sonunda ezan okundu. Bir süre sonra da, hocalar gelip Kuran okumaya başladılar.

Kadınlar, sessiz, yüzleri belirli bir anlam belirtmeksizin susuyor ve dinliyorlardı.

Ana, gözleri acayip parıltılarla yere bakıyordu, baktığı yerde birini görüyormuş gibi duruyordu. Sanki, karşısında birisi konuşuyormuş da, o da onu dinliyormuşçasına duruyordu. Öyle ki, bir bakmaya, gülümsediği bile

sanılabilirdi. “Kerim’i de mapusa götürdüler” diye mırıldandı. Sesi öyle derinden çıktı ki, ne söylediğini kendi bile duymadı. “Hiç de bana sormadılar, ben de ne demeye verdim ki sanki, kendileri yetiştirmişler de, emanetlerini alıyorlarmış gibi...” Düşüncesi durdu, gözü, birden, Keriman’ın elindeki çöpe takıldı. Keriman, çöpünü okşuyordu. Ana, dik, dikkatli ve sarsılmaz bir biçimde baktı çöpe ve Keriman’ın çöple oynayan ellerine. Sonra, sessizce kımıldandı yerinden ve Keriman’a doğru süzüldü. Onun, Keriman’ın yanına oturduğunu kimse fark etmedi. Ana birkaç saniye suskun oturdu, Keriman’a bakarak. Sonra, istekli:

— Versene onu bana, diye fısıldadı.

Keriman, anasının ne dediğini anlamadı. Anasına gülümseyerek çöpünü bir kez daha okşadı sadece. Ve sustular. Ana ısrar etti:

— Versene kız o çöpü bana.

Sesi nerdeyse yalvarmalıydı.

Keriman, sadece gülümsedi anasına. Sesini çıkarmadı.

— Hadi, ver o çöpü anana...

“Aman, bu da beni hiç anlamıyor, kendisinden ilk kez bir şey istiyorum da benden esirgiyor, vay hınzır, kendisi o kadar oynadı onunla, şimdi benden esirgiyor, benden, anasından...”

— Aağğğ, uğğğ...

— Hadi kız...

İçinin şiddeti, fısıltısına yansımadı.

Durumun, kimse farkında değildi henüz.

— Ver diyorum onu bana.

Keriman, bu kez, anasının kendisiyle oynadığını sanıp gülümsedi, gülümsemesi yüzüne yayıldı.

Ana, gerginleşiyordu. Yüz çizgileri dikleşti. Keriman bunu gördü.

— Vermiyor musun?

Sesinde, yalvarma ve tehdit vardı.

Durum yakınlarındaki bir iki kadının dikkatini çekmiş, ama henüz, bir anlam vermeksizin bakıyorlardı. Ötekiler kendi içlerine kapanmış, dinliyor ve sallanıyorlardı.

Keriman, bunun bir oyun olmadığını sezinlemişti.

Ananın sesi, fısıltıdan, şiddetli, keskin bir mırıltıya doğru dönüşüyordu.

— Bak, son kez söylüyorum, veriyor musun onu bana?

Keriman sesini çıkarmadı, sadece anasına baktı anlamadan.

Ana, birdenbire, elini, çöpe doğru attı.

Keriman, bir refleksle ve hızla ellerini göğsüne doğru çekti. Ana, çöpü yakalayamamıştı.

Bu kez, durumu herkes açıkça gördü.

Merakla baktılar, dalgın uykularından uyanmışlardı.

Ana, kendilerine bakıldığını ayırt etmemişti daha. İlk atağının yenilgisiyle, tekrar yalvardı kızına:

— Ananı üzme, hadi ver...

Keriman, anlamadan, anasının ne dediğini bilmeden çöpü göğsüne bastırdı.

Ana:

— Peki öyleyse, dedi, sesi, bu kez kendi sesi olarak duyuldu.

Ok yaydan çıkmıştı.

Birden kızının üstüne doğru atıldı. Durumu gören Şaziye:

— Ana! diye bağırdı.

Ana, kızının saçlarından yakalamış, çekiyor:

— Vermiyor musun? diye bağırıyor, homurdanıyordu.

Odanın içinde, birden herkes ayağa kalktı, meczup kızı, anasının elinden kurtarmaya seğirtti. Keriman, acıyla uğunuyor, kurt gibi uluyordu.

Kadınlar:

— Hatun, hatun, kendine gel, diye bağırıyorlardı.

— Bırak kızcağızı...

— Aman dayanamayacağım.. nasıl da uluyor...

Ana, kızın saçını bir türlü bırakmak istemiyordu. Şaziye, ne yapacağını şaşırmış, içi dopdolu, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Elleriyle, yüzünü kapattı. Gürültüyü duyan birkaç erkek, kadınların odasının kapısını vurdu ne olduğunu anlamak için, ama kapının vurulduğunu kimse duymadı.

Sonunda, Keriman'ı anasının elinden kurtardılar. Anayı, bir kenara çektiler.

— Ne istiyorsun kızcağızdan? diye sordular.

Ana, duvarın dibinde, dizlerini dikmiş oturuyordu şimdi. Yüzü allak bullak olmuş somurtuyor, cevap vermiyordu.

— Ne istiyorsun fıkaradan, ağzı var, dili yok...

— Çekilin başımdan, gidin, hepiniz gidin, diye bağırdı kadın gücenmiş bir halle.

— Ama, biz.. yani..

— Ana, diye bağırdı Şaziye, anasını ikaz ederek.

Kimi kadınlar:

— Bizi kovuyor, iyiliğe de geçmezler, çingeneyi paşa yapmışlar da.. diye söylenerek odayı terk etmeye başladı. Şaziye, koşup onları çevirmek istediyse de aldırmadılar. Kimileri de, ısrarla, ananın ne istediğini anlamaya çalışıyordu. Şaziye, gidenleri bırakıp anasına koştu:

— Ana, anacağım, n'oldu sana?

Ama, anası artık kimseye cevap vermiyor, kendi kendine konuşuyordu:

— Anlamıyorlar, babası onu benim için yapmıştı, diyor, gözleri anlamsız bir ışıltı içinde, bağıra bağıra ağlıyordu.